

# รายงานการวิจัยและพัฒนา

รูปแบบการวิจัยปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ดร.พิชิต ฤทธิจรรยา

ดร.ศุภวรรณ เล็กวิไล

นักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ

เอกสารผลการดำเนินงาน

โครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ตุลาคม 2544

## คำนำ

รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนทั้ง 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเทศบาล 2 (วัดใน) โรงเรียนวัดใหญ่ โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ และโรงเรียนวัดช่องลม รายงานฉบับนี้ประกอบด้วยสาระสังเขปของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน วิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัย บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงาน ความคิดสะท้อนของนักวิจัย และความเป็นไปได้ในการขยายผลการปฏิรูปโรงเรียนสู่โรงเรียนอื่น ๆ ซึ่งเป็นรายละเอียดที่นักวิจัยที่ปรึกษาโครงการสังเคราะห์ได้จากข้อมูลจริงและประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา นิเทศ ติดตาม และร่วมเรียนรู้กับโรงเรียนตลอดระยะเวลา 6 เดือน จึงหวังว่าจะเป็นรายงานที่เป็นประโยชน์และให้แนวทางสำหรับโรงเรียนต่าง ๆ ที่จะกำลังก้าวสู่การปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

นักวิจัยขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์ทุกโรงเรียน รวมทั้งคณะทำงานโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ให้โอกาสและสนับสนุนให้นักวิจัยได้ร่วมเรียนรู้ และดำเนินงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

พิชิต ฤทธิจรูญ

สุภวรรณ์ เล็กวิไล

นักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ

ตุลาคม 2544

# สารบัญ

		หน้า
<b>บทที่ 1</b>	<b>บทนำ</b>	<b>1</b>
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการวิจัย	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
	1.3 คำถามวิจัย	2
	1.4 ขอบเขตของการวิจัย	2
	1.5 กรอบความคิดในการวิจัย	3
	1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
<b>บทที่ 2</b>	<b>สาระสังเขปของโรงเรียน</b>	<b>5</b>
	2.1 โรงเรียนวัดช่องลม	5
	2.2 โรงเรียนวัดใหญ่	6
	2.3 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน)	7
	2.4 โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก)	8
	2.5 โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (จิตประชาสรรค์)	9
	2.6 โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ	10
<b>บทที่ 3</b>	<b>วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา</b>	<b>11</b>
	3.1 เป้าหมายหลักในการปฏิรูปโรงเรียน	11
	3.2 ลักษณะสำคัญของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน	11
	3.3 องค์ประกอบของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน	12
	3.4 เงื่อนไขจำเป็นในการดำเนินงาน	14
	3.5 วิธีการดำเนินงาน	15
<b>บทที่ 4</b>	<b>ผลการวิจัย</b>	<b>17</b>
	4.1 ผลการปฏิรูปโรงเรียน	17
	4.2 ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	22
	4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางแก้ไข	26

	หน้า	
บทที่ 5	บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงาน	27
	5.1 บทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการในการดำเนินโครงการ	27
	5.2 บทเรียนที่ได้รับจากบทบาทของนักวิจัยภายนอก	28
บทที่ 6	ความคิดสะท้อนของนักวิจัย	29
บทที่ 7	ความเป็นไปได้ในการขยายผล	33
ภาคผนวก		34
	● ผลการปฏิรูปโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน	35
	● กำหนดการนิเทศโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนของนักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ	48
	● แผนการดำเนินงานระยะที่ 2 โครงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	51
	● แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของบุคลากร	56
	● แบบสอบถามผลการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	59
	● ประวัตินักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ	65

## สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. กรอบความคิดในการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้โรงเรียน	3
2. ขั้นตอนของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน	14
3. การดำเนินการพัฒนาของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	16
4. วงจรการทำงานแบบสหรั่วมใจเพื่อการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน	30

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการวิจัย

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามสาระบัญญัติในหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็คือ การปฏิรูปการเรียนรู้เพราะการปฏิรูปการเรียนรู้จะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน จึงจำเป็นต้องผลักดันให้มีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างจริงจัง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องร่วมกันหาวิธีการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติตระหนักต่อภารกิจดังกล่าวนี้ จึงได้จัดดำเนินโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในลักษณะเป็นงานวิจัยและพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดกระบวนการเรียนรู้
3. เพื่อให้โรงเรียนสามารถขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้กับโรงเรียนอื่น ๆ

เป้าหมายสำคัญของโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ก็คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยวิธีการดำเนินงานทั้งโรงเรียน (whole school approach) แบบการวิจัยเป็นฐาน (research-based approach) และแบบใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ โดยยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม (participation) และการร่วมคิดร่วมทำ (collaboration) ของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ผู้เกี่ยวข้องที่มีบทบาทสำคัญคือนักวิจัยหรือที่ปรึกษาภายนอกซึ่งเป็นคณาจารย์จากสถาบันครุศึกษาทั่วประเทศ และศึกษานิเทศได้เข้าร่วมเรียนรู้ในกระบวนการดำเนินงานของโครงการ โดยมีภารกิจที่สำคัญ คือ การร่วมวางแผน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิเทศให้คำปรึกษาและร่วมปฏิบัติการกับครูและผู้บริหารในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งติดตามและรายงานผลการดำเนินงานโครงการเป็นระยะ ๆ

ในฐานะนักวิจัยหรือที่ปรึกษาของโรงเรียนในโครงการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโรงเรียนในโครงการจำนวน 6 โรงเรียนเป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดไฉน) โรงเรียนวัดใหญ่ และโรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ โรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) และโรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์) โรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร 1

โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดช่องลม นักวิจัยได้เข้าไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิเทศให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนจำนวน 5 ครั้ง พร้อมทั้งได้ศึกษาแนวคิด วิธีการ กระบวนการทำงานและผลการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสอบถาม สันทนา ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การตรวจประเมินผลงาน แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน ซึ่งคาดว่าจะได้รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนที่เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการปฏิรูปโรงเรียนสำหรับโรงเรียนอื่นให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการต่อไป

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิจัยและพัฒนาารูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นที่การพัฒนาครูและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

## 1.3 คำถามวิจัย

ในการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งนี้มีคำถามวิจัยที่จะต้องค้นคำตอบดังนี้

1. มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการพัฒนาครู/การเรียนรู้ของครูกับผลสัมฤทธิ์นักเรียนหรือไม่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอะไรบ้าง และพัฒนาได้อย่างไร
2. มีปัจจัยหรือเงื่อนไขเฉพาะอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
3. จากการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ครูและนักเรียนมีการเรียนรู้อะไรที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ
4. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารจัดการอย่างไรที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของโรงเรียน

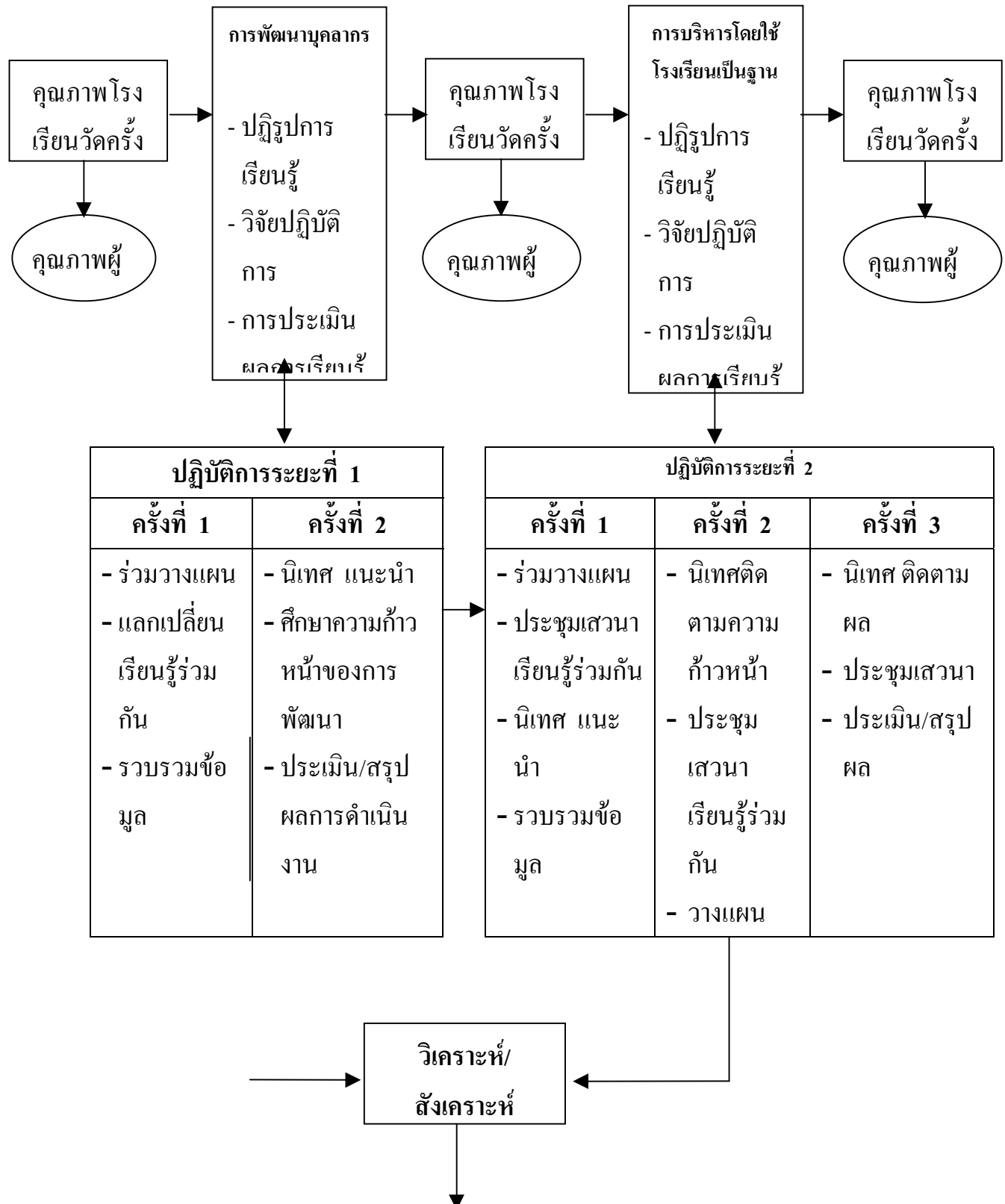
## 1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนครั้งนี้มุ่งศึกษาวิธีการและผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน) โรงเรียนวัดใหญ่ โรงเรียนหนองงูเห่า ศาสตร์ประเสริฐ โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (จิตประชาสรรค์)และโรงเรียนวัดช่องลม

2. ช่วงระยะเวลาของการศึกษาตั้งแต่เดือนเมษายน - กันยายน 2544 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่โรงเรียนดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ตามโครงการที่กำหนดเท่านั้น

## 1.5 กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ นักวิจัยได้อาศัยกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู-อาจารย์ ของโรงเรียนในโครงการและนักวิจัยกำหนดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1





รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน  
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

แผนภาพ 1 กรอบความคิดในการวิจัยและพัฒนา  
รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

## 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการปฏิรูปของโรงเรียนทั้งโรงเรียน หมายถึง กรอบแนวคิด แนวทางและกระบวนการปฏิรูปโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่อาศัยกระบวนการพัฒนาครูและการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียนของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

## 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ได้รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับเป็นกรอบแนวคิด แนวทางและกระบวนการในการดำเนินงานปฏิรูปโรงเรียนสำหรับโรงเรียนอื่น

## บทที่ 2

### สาระสังเขปของโรงเรียน

โรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ที่นักวิจัย รับผิดชอบจำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดช่องลม โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์) โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน) โรงเรียนวัดใหญ่ และโรงเรียนปหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ ซึ่งในที่นี่จะได้กล่าวถึงประวัติโรงเรียน การจัดการศึกษาระดับชั้น จำนวนครู และนักเรียน จุดแข็ง และจุดอ่อนของโรงเรียน และคุณภาพของโรงเรียนก่อนเข้าโครงการโดยสรุปดังนี้

#### 2.1 โรงเรียนวัดช่องลม

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 29 ถนนพระรามที่ 3 แยกช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา บุคลากรประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ 2 คน ครูผู้สอน 42 คน ครูอัตราจ้าง 2 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน พี่เลี้ยงเด็กอนุบาล 6 คน รวมทั้งสิ้น 56 คน มีนักเรียน 1,158 คน เป็นนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 192 คน ระดับประถมศึกษา 966 คน

**จุดแข็ง** ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจและบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร P D C A การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และการทำงานเป็นทีมร่วมกันในแต่ละระดับชั้น

**จุดอ่อน** ได้แก่ บุคลากรมีภาระงานด้านอื่น ๆ และมีการสอนมากโดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น ๆ และหน่วยงานท้องถิ่น

**คุณภาพของโรงเรียนก่อนเข้าโครงการ** โรงเรียนวัดช่องลมได้เริ่มปฏิรูปการเรียนรู้มาตั้งแต่ปี 2540 – ปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ครูอาจารย์มีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการสอน การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยทางโรงเรียนส่งครูเข้าอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นหรือเชิญ

วิทยากรมาให้ความรู้ มีการสัมมนา ศึกษาดูงาน ขยายผลการเรียนรู้สู่เพื่อนครูแบบ กัลยาณมิตร

## 2.2 โรงเรียนวัดใหญ่

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ 14/3 หมู่ที่ 3 ตำบลในคลองปลาทอ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ จัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา มีบุคลากร 32 คน ผู้อำนวยการ 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ 1 คน ครู 29 คน ครูจ้างสอน 1 คน จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 118 คน ระดับประถมศึกษา 742 คน รวม 860 คน โรงเรียนได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ หลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน โครงการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน และโครงการพัฒนาวิธีการสอน เป็นต้น บุคลากรของโรงเรียนได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่นระดับประเทศ ครูดีเด่น ครูต้นแบบ ฯลฯ

**จุดแข็ง** โรงเรียนวัดใหญ่มีจุดแข็งที่ความพร้อมของบุคลากรในการพัฒนาตนเองในเรื่อง การปฏิรูปการเรียนรู้ และการมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้โดยมีผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนส่งเสริมด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ส่งครูเข้าอบรมประชุมสัมมนา ศึกษาดูงานในด้านการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ครูได้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเห็นได้จากคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่ว่า *“เราไม่ชอบก้าวตามหลังใคร ต้องเดินไปพร้อมหรือก้าวก่อนหนึ่งก้าวเสมอ”* คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในโรงเรียนเกิดความตระหนักและต้องการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ อย่างเต็มภาคภูมิ และจากการพัฒนาตนเองในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสอนส่งผลให้ครูและนักเรียนโรงเรียนวัดใหญ่ มีชื่อเสียงในด้านการทำโครงการ การจัดกิจกรรมการสอนแบบโครงการโดยได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย

**จุดอ่อน** ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ซึ่งมีจำนวนไม่พอเพียงกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ห้องเรียนแออัด ขาดห้องปฏิบัติการ นอกจากนี้ในด้าน

บุคลากร เนื่องจากมีบุคลากรไปช่วยราชการหลายคนจำนวนครูไม่เพียงพอทำให้ครูที่อยู่ต้องรับภาระสอนมากขึ้น

**คุณภาพของโรงเรียนก่อนเข้าโครงการ** สืบเนื่องจากบุคลากรมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนครูในโรงเรียนในสายชั้นจึงส่งผลให้คณะครูในโรงเรียนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัย และแนวทางการประเมินผล การจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป เพื่อนำมาปฏิบัติการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเกิดประสบการณ์ตรง ส่งผลให้ผู้ปกครองพึงพอใจในการสอนของครูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้จากการปฏิบัติ เช่น การทำโครงงานในวิชาต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้โรงเรียนได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี

### 2.3 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน)

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ 198 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 56 คน เป็นผู้อำนวยการ 1 คน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ 1 คน ผู้ช่วยฝ่ายบริหาร 1 คน ครูสอน 51 คน ครูจ้างสอน 2 คน จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 158 คน ระดับประถมศึกษา 670 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 232 คน รวมทั้งสิ้น 1,060 คน โรงเรียนได้เข้าร่วมในโครงการต่าง ๆ หลายโครงการ เช่น โครงการรุ่งอรุณ โครงการอาชีพสู่ชุมชน และโครงการส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

**จุดแข็ง** โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน) ได้ดำเนินงานเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนมาตั้งแต่ปี 2540 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จุดแข็งของโรงเรียนได้แก่ การพัฒนาบุคลากรระดับการปฏิรูปการเรียนรู้ทำให้บุคลากรเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอน นอกจากนี้ในด้านการพัฒนาบุคลากรแล้ว **ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่ผู้ปฏิบัติ**ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ การทำงาน

เป็นที่มาของคณะครูที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดเวลาแม้ในวันหยุดราชการหรือตอน  
 ช่วงเวลาเย็นของแต่ละวันช่วยให้การทำงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สำคัญยิ่ง  
 คือ การนำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชนหรือนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน การนำภูมิปัญญา  
 ท้องถิ่นเข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งช่วยให้ให้นักเรียนได้เกิดประสบการณ์ตรงและ  
 การปฏิบัติจริง การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน  
 และผู้เรียน จุดแข็งอีกประการหนึ่งก็คือการที่โรงเรียนได้เข้าร่วมในโครงการต่าง ๆ  
 หลายโครงการ จึงทำให้โรงเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการ  
 ต่าง ๆ มาปรับปรุงพัฒนาเป็นโครงการใหม่ ๆ ต่อยอดยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งเท่า  
 กับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่มุ่งบริหารให้โรงเรียนได้พัฒนาตน  
 เองอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานกับการเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้โรง  
 เรียนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่น

**จุดอ่อน** ได้แก่ การปรับพฤติกรรมการสอนของครูบางส่วนยังไม่ปรับเปลี่ยน  
 พฤติกรรมสอนแบบเดิมทั้งนี้เนื่องจากยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนเจตคติของตนเองได้ใน  
 ขณะนี้ครูส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไปแล้ว จุดอ่อนอีกประการหนึ่งได้แก่  
 การมีภาระงานอื่น ๆ แทรกซ้อนเข้ามาทำไม่สามารถดำเนินงานตามแผนได้

**คุณภาพของโรงเรียนก่อนเข้าโครงการ** สืบเนื่องมาจากโรงเรียนได้ดำเนิน  
 งานเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้มาตั้งแต่ปี 2540 ถึงปัจจุบัน ทำให้บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้  
 ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอย่างดี และตระหนักในบทบาทภาระหน้าที่  
 ที่ตนว่า “ผลการปฏิรูปการเรียนรู้ตกอยู่กับผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้รับประโยชน์” ประกอบ  
 ด้วยทางโรงเรียนได้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง หลากหลายวิธีการ ทั้งประชุม  
 อบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะครู จึงช่วยให้  
 บุคลากรรู้ทิศทางความเคลื่อนไหวทางการศึกษาตลอดมา และได้มีการพัฒนาตนเอง  
 อยู่เสมอโดยครูส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากเดิมมาสอนตามแนว  
 ปฏิรูป มีการวางแผนร่วมกันทำงานเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำภูมิ  
 ปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนซึ่งมีโครงการปฏิบัติร่วมกัน  
 ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากมายหลายโครงการ เช่น โครงการอาชีพสู่ชุมชน โครงการ  
 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการส่งเสริมการเรียนการสอนในชุมชน เป็นต้น นอก

จากนี้โรงเรียนมีบุคลากรดีเด่นหลายสาขา เช่น ครูภาษาไทยดีเด่น ครูดีเด่นหลายสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น และสตรีตัวอย่างแห่งปี 2543 สาขาพัฒนาการศึกษาดีเด่น เหล่านี้ล้วนเป็นเกียรติภูมิของโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องซึ่งเป็นการสะท้อนคุณภาพของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) ก่อนเข้าโครงการ

## 2.4 โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก)

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา บุคลากรประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ 1 คน ครูผู้สอน 40 คน นักการภารโรง คนครัว 6 คน รวม 48 คน นักเรียน 1,040 คน เป็นนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 181 คน ระดับประถมศึกษา 516 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 343 คน

**จุดแข็ง** โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อนได้ดำเนินการตามโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติให้เป็นโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ และได้ดำเนินการตามโครงการปฏิรูปฯ มาตั้งแต่ต้นปีการศึกษา 2542 ดังนั้น บุคลากรในโรงเรียนจึงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ และได้ผ่านการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองมามากมายและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงและเป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลในวงการศึกษามีสถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่และต่างจังหวัดขอศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก โรงเรียนได้รับโลโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ดีเด่นจากสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้บุคลากรทำงานเป็นทีมส่งผลให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายได้รับการยอมรับชื่นชมจากผู้ปกครองและชุมชน

### จุดอ่อน

**ด้านสถานที่** เนื่องจากโรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองในชุมชนเป็นอย่างมากดังนั้นจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนห้องเรียนจึงไม่พอเพียง อีกทั้งที่ตั้งของโรงเรียนเป็นพื้นที่ถูกฟูก ดังนั้นในด้านสถานที่จึงไม่ค่อยเอื้ออำนวยเท่าใดนัก

**ด้านบุคลากร** แม้จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและต้องลงปฏิบัติจริงในด้านการปฏิบัติการเรียนรู้ แต่ครูผู้สอนยังขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนไม่แน่ใจว่าที่ปฏิบัตินั้นถูกต้องหรือไม่

**ด้านงบประมาณ** ใช้งบประมาณน้อยและปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาไม่เพียงพอ

**คุณภาพของโรงเรียนก่อนเข้าโครงการ** โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อนได้รับคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้เป็นโรงเรียนแกนนำปฏิบัติการเรียนรู้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 และได้รับโล่โรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้ดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนมีครูต้นแบบ ครูแกนนำหลายท่านและมีการทำงานเป็นทีมที่ดี มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ครูส่วนใหญ่สอนตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้ มีผลงานเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งในด้านหลักสูตรแบบบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

## 2.5 โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์)

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 อำเภอบางบัว จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น บุคลากรประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฯ 1 คน ครูผู้สอน 17 คน รวมทั้งสิ้น 19 คน มีนักเรียน 395 คน เป็นนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 107 คน ระดับประถมศึกษา 193 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 95 คน

**จุดแข็ง** ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารกระจายอำนาจให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ชุมชนผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการ



ดำเนินงานของโรงเรียนในลักษณะกรรมการโรงเรียน นอกจากนี้ความร่วมมือของคณะครูโรงเรียน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการปฏิบัติงาน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครองชุมชน จึงช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์

**จุดอ่อน** ได้แก่ การที่ครูมีภาระงานอื่นมากจึงทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ภาระงานอื่น ๆ ได้แก่ ภาระงานของกลุ่มโรงเรียน งานของหน่วยงานสังกัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำของโรงเรียนในกลุ่มจึงทำให้มีภาระงานเข้าซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ด้านงบประมาณที่ได้รับก็ยังไม่พอเพียง

**คุณภาพของโรงเรียนก่อนเข้าโครงการ** โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์) ได้เริ่มดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้มาตั้งแต่ปี 2542 โดยได้พาครูไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น โรงเรียนมีนประชาวิทยา กรุงเทพฯ โรงเรียนนาพราว ชลบุรี นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบการประชุมปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น โรงเรียนมีครูต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้ 2 คน ได้แก่ นายวิศิษฐ์ สุทธิโร และนางวรรณิ์ ตันตะวางศา

## 2.6 โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ถนนเฉลิมพระเกียรติ ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษา บุคลากรประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ 1 คน ครูอาจารย์ 8 คน รวม 9 คน มีนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 42 คน ระดับประถมศึกษา 140 คน รวมทั้งสิ้น 182 คน บุคลากรของโรงเรียนได้รับยกย่องเป็นครูเสมอทองคำ ครูดีเด่นระดับอำเภอและจังหวัด

**จุดแข็ง** จุดแข็งของโรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐอยู่ตรงที่บุคลากรมีใจใฝ่พัฒนาต้องการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน และมีบรรยากาศทำงานที่เป็นกัลยาณมิตร ทำงานอย่างพื่ออย่างน้อง บุคลากรทุกคนรักสามัคคี ร่วมมือและช่วยเหลือกันตลอดเวลา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน

ด้านผู้บริหารเป็นมีผู้มีวิสัยทัศน์ ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้พัฒนาก้าวหน้าเสมอ  
ชุมชนผู้ปกครองให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับทางโรงเรียน โรงเรียนส่งเสริมด้านศิลป  
วัฒนธรรมโดยมีอังกะลุงราว นักเรียนสามารถออกแสดงตามงานต่าง ๆ ได้ ตามที่ชุม  
ชนต้องการ

**จุดอ่อน** ครูยังไม่มั่นใจในการปฏิบัติงานของตนเอง โดยเฉพาะในด้านการ  
สอนต้องการผู้ชี้แนะ แนะนำเพื่อให้เกิดความมั่นใจ บุคลากรในโรงเรียนต้องไปช่วย  
งานกีฬาของจังหวัดจึงทำให้ขาดผู้สอนไปในบางช่วงเวลา

**คุณภาพของโรงเรียนก่อนเข้าโครงการ** โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ  
เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้กล่าวคือ  
มีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้นอกสถานที่จากแหล่งวิทยาการในชุมชน  
การเรียนรู้โดยส่งเสริมการคิด การปฏิบัติจริง การสอนแบบโครงการ เป็นต้น ซึ่งครูได้  
ปฏิบัติอยู่เป็นประจำอยู่แล้วโดยไม่เข้าใจว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูป  
การเรียนรู้นั่นเอง

## บทที่ 3

### วิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา

วิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาในบทนี้กล่าวถึงเป้าหมายหลักในการปฏิรูปโรงเรียน ลักษณะสำคัญของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน เงื่อนไขจำเป็นในการดำเนินงาน และวิธีการดำเนินการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

#### 3.1 เป้าหมายหลักในการปฏิรูปโรงเรียน

ในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้มีเป้าหมายหลักในการปฏิรูปโรงเรียน ดังนี้

- 1) ครู/บุคลากรตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้
- 2) ครู/บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้
- 3) ครู/บุคลากรสามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ได้
- 4) ครู/บุคลากรปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้และวิธีทำงานของตน
- 5) ผู้บริหารบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- 6) โรงเรียนสามารถดำเนินงานประกันคุณภาพตามวงจร PDCA

จากเป้าหมายหลักดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนได้แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทุกคนในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพ

ระยะที่ 2 มุ่งในด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การปฏิรูปการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการประกันคุณภาพ

โดยครูและบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน การวางแผนร่วมกัน การดำเนินงานตามแผน ตลอดจนการประเมินและการปรับปรุงพัฒนา

#### 3.2 ลักษณะสำคัญของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน

รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน มีลักษณะสำคัญดังนี้

##### 3.2.1 ด้านการพัฒนาบุคลากร มีหลากหลายวิธี ดังเช่น

- 1) การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อต่าง ๆ
- 2) การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและทั้งที่โรงเรียนได้จัด
- 3) การศึกษาดูงานจากที่ต่าง ๆ เพื่อนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้
- 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากผู้ผ่านการอบรมมาขยายความรู้ให้เพื่อนครู

### 5) การถ่ายโอนการเรียนรู้จากโครงการหนึ่งสู่อีกโครงการหนึ่ง

**3.2.2 ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้** ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะตกอยู่กับผู้เรียน ผู้สอนใช้วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น และใช้หลากหลายวิธี เช่น สอนแบบบูรณาการ แบบ 4 MAT แบบโครงการใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น สอนเน้นการคิด การปฏิบัติและให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เป็นต้น

**3.2.3 ด้านการประเมินผล** ครูปรับเปลี่ยนการประเมินผลหันมาเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง และประเมินจากกระบวนการและผลงานควบคู่กัน ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนจากการประเมินผลแบบเดิม

**3.2.4 ด้านการบริหารโรงเรียน** ใช้การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีการกระจายอำนาจลงสู่ผู้ปฏิบัติ มีการวางแผนประชุมปรึกษาหารือ โดยประชุมทุกสัปดาห์

**3.2.5 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้** ครูใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน โดยให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจและลงมือทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย

**3.2.6 ด้านการประกันคุณภาพ** โรงเรียนได้ดำเนินการตามนโยบายต้นสังกัดและทุกโรงเรียนมีคณะกรรมการประกันคุณภาพโดยบางโรงเรียนได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนนำร่องประกันคุณภาพ และดำเนินการตามวงจรคุณภาพ P D C A

จากลักษณะสำคัญของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน ที่นักวิจัยภายนอกรับผิดชอบสามารถสังเคราะห์ออกเป็นรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนโดยภาพรวมได้ตามองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

### 3.3 องค์ประกอบของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน

รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ

1) แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการในการปฏิรูปโรงเรียน และ 4) ขั้นตอนของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญ ดังนี้

#### 3.3.1 แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน

ได้จากแนวคิดสำคัญของผู้บริหารและบุคลากรของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปฯ ที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาโดยเฉพาะในด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ และต้องการ

ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังต้องการเห็นโรงเรียนพัฒนาก้าวหน้าและต่างตระหนักว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้ ผลตกอยู่กับผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้รับประโยชน์ ควรทำ”

### 3.3.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการปฏิรูป

- 2.1) เพื่อเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2.2) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

### 3.3.3 หลักการในการปฏิรูปโรงเรียน

รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน มีหลักการดังนี้

1) **หลักการมีส่วนร่วม** โรงเรียนได้ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิรูปโรงเรียนภายใต้ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่คอยกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

**การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้** บุคลากรในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปที่ตรงกันและแจ่มชัดมากขึ้น

**การมีส่วนร่วมในการวางแผน** ภายหลังจากได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้และร่วมเรียนรู้ด้วยกันแล้ว บุคลากรแต่ละโรงเรียนจะมาร่วมวางแผนการดำเนินการปฏิรูปฯ ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ซึ่งช่วยให้ได้แผนการปฏิรูปงานที่ชัดเจน มีทิศทางและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

**การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ** บุคลากรส่วนใหญ่ในแต่ละโรงเรียนมีการร่วมมือกันปฏิบัติตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ มุ่งให้โรงเรียนไปสู่โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้

**การมีส่วนร่วมในการประเมิน** เมื่อได้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงจะมีการประเมินการปฏิบัติงานว่า ดำเนินงานไปตามแผนหรือไม่ อย่างไร ซึ่งบุคลากรทุกฝ่ายจะร่วมประเมินในภาระงานนั้น ๆ

**ร่วมภาคภูมิใจ** บุคลากรในโรงเรียนทุกโรงเรียนมีส่วนร่วมภาคภูมิใจในผลงานที่ตนได้ปฏิบัติ และเมื่อได้รับการยกย่องการประเมินได้รับความชื่นชม บุคลากรต่าง ๆ ร่วมภาคภูมิใจกับผลงานนั้น ๆ

2) **หลักการทำงานเป็นทีม** การปฏิบัติงานทั้งโรงเรียนโดยภาพรวมยึดหลักการการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

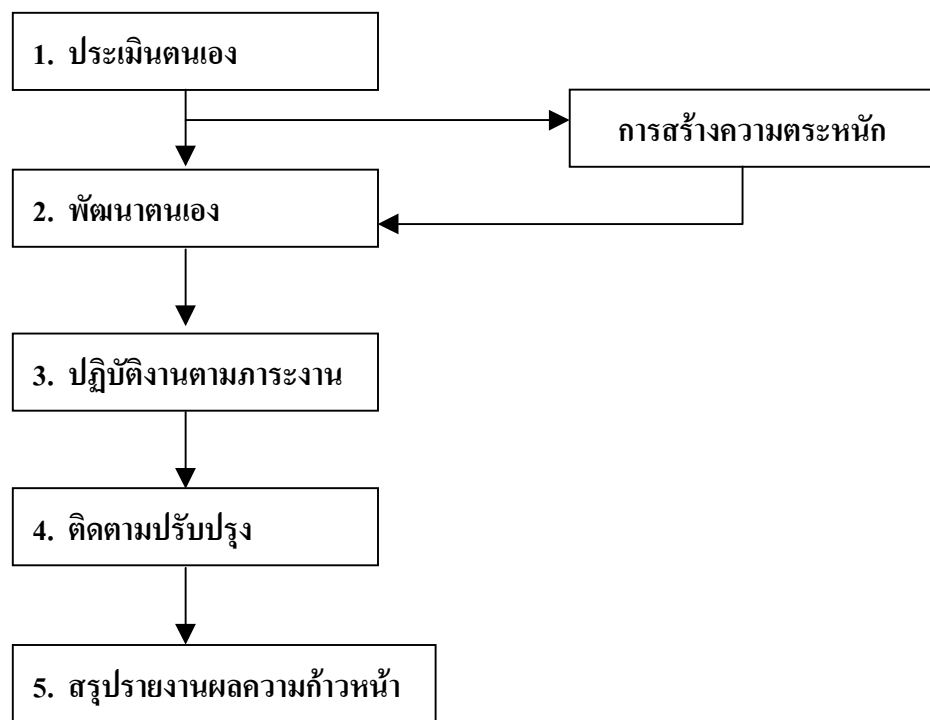
2.1) ทีมที่เกิดจากหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ รวมกันผั่นึกกำลังเป็นแกนนำในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน อาจมีบุคลากรทีมละ 10 – 13 คน ส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากร

หลัก ๆ เช่น ทีมงานโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการตะวันออก) โรงเรียนวัดใหญ่ และโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) เป็นต้น

2.2) ทีมที่เกิดจากครูแกนนำ ที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนครู ทีมลักษณะนี้จะมีผู้นำ 1 – 2 คน นำเพื่อนครูทำงานปฏิรูปฯ เช่น อาจารย์จ้าวรรณ ยอดประเสริฐ โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ และอาจารย์วิศิษฐ์ สุทธิโร โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (จิตประชาสรรค์) เป็นต้น

**3.3.4 ขั้นตอนของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน**

รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนดังแผนภาพที่ 2



แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนของรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน

**3.4 เงื่อนไขจำเป็นในการดำเนินงาน**

เนื่องจากครูส่วนใหญ่ทั้ง 6 โรงเรียน ต่างมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้และการดำเนินงานในครั้งนี้ รวมทั้งมุ่งมั่นต้องการพัฒนาโรงเรียนเพื่อผลประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นในการทำงานจึงค่อนข้างบรรลุผลในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ยังได้ผลไม่เต็มที่ ได้แก่ ภาระงานของครูมากเกินไปซึ่งมีเวลาคิดค้นแนวทาง วิธีการ แนวทางใหม่ๆ มาสอนตามแนวปฏิรูปได้ ภาระงานในที่นี่ได้แก่ คาบสอนและภาระงานอื่น ๆ ที่เป็นหน้าที่พิเศษที่

หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมอบหมายให้ นอกจากนี้ครูยังขาดแหล่งการเรียนรู้ และยังไม่มั่นใจในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ว่าเป็นไปตามแนวปฏิรูปแล้วหรือยัง

### 3.5 วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนนี้ มีลักษณะสำคัญหลายประการ ได้แก่ มีขั้นตอนในการพัฒนาตามรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียน โดยธรรมชาติหรือบริบทของโรงเรียน เป็นสำคัญ การให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน การใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการประกันคุณภาพ เป็นต้น สำหรับรายละเอียดของการดำเนินงานโดยทั่วไปโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีกิจกรรมที่แตกต่างหลากหลายออกไป เช่น กิจกรรมการสร้างความตระหนักซึ่งมีทั้งรูปแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยปรึกษาหารือกัน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน กิจกรรมการพัฒนาตนเองที่มีทั้งพัฒนาโดยส่วนรวมและพัฒนาแต่ละบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม และเนื่องจากว่าโรงเรียนในโครงการปฏิรูปฯ นี้ได้ริเริ่มเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้มาก่อนเข้าโครงการฯ เพื่อให้เกิดความชัดเจนจึงจะได้สรุปให้เห็นถึงการดำเนินการโดยจะแยกให้เห็นชัดเจนว่า ส่วนใดเป็นส่วนที่โรงเรียนพัฒนาในโครงการนี้ ส่วนใดเป็นส่วนที่โรงเรียนพัฒนาตามแนวทางต้นสังกัด และส่วนใดเป็นส่วนที่นักวิจัยสนับสนุนช่วยพัฒนาดังแผนภาพที่ 3

## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

ผลการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระที่ประกอบด้วย ผลการปฏิรูปโรงเรียน ผลกระทบจากการดำเนินโครงการและปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวทางแก้ไข ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

#### 4.1 ผลการปฏิรูปโรงเรียน

ผลการปฏิรูปโรงเรียนจะพิจารณาผลการพัฒนาบุคลากร ผลการพัฒนานักเรียนและผลการพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

**4.1.1 ผลการพัฒนาบุคลากร** จากการสนทนา สอบถามประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับผู้บริหารและครูพบว่า ผู้บริหารและครูมีการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลายซึ่งก่อให้เกิดผลต่อผู้บริหารและครู ดังนี้

1) ผู้บริหารและครูเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีภาพสะท้อนที่ครูเห็นว่า

“การปฏิรูปการเรียนรู้จะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียน และนักเรียนจะเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ตื่นตัว ต่อการเรียนรู้และที่ต้องเข้าร่วมกระบวนการปฏิรูปก็ เพราะกลัวจะไม่ทันคนอื่น ไม่ทันโลกและเหตุการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป”

ส่วนผู้บริหารเห็นว่า “การเข้าร่วมกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้มีแต่ได้กับได้ ไม่มีเสีย ทำให้ครู ต้องเรียนรู้พัฒนาตนเองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการเรียน การสอนมากขึ้น ที่จริงแล้วเรื่องนี้ไม่ใช่ของใหม่อะไรเพราะเป็นวิถีชีวิตในการทำงานตามปกติของ ครูอยู่แล้ว ที่ต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ ผู้เรียน”

2) ครูมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้อีกขึ้น โดยพร้อมที่จะเรียนรู้ และร่วมปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ผู้บริหารและครูได้มีโอกาสเรียนรู้โดยเข้ารับการอบรมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้มาบ้างแล้ว แต่ก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจและยังไม่มั่นใจในการปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประกันคุณภาพการ



ศึกษาและการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งสังเกตได้จากการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับผู้บริหารและครูในช่วงแรกของการดำเนิน โครงการที่ครูมักจะถามและต้องการคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

- จัดการเรียนรู้อย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน      อยากให้นักวิจัยที่ปรึกษาช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจให้ด้วย
- มีการสอบถาม สนทนา และให้ตรวจผลงานวิจัยในชั้นเรียนทุกครั้ง ที่นักวิจัยได้ไปร่วมเรียนรู้ที่โรงเรียน คำถามที่ตามมาในตอนท้ายของการสนทนาครูมักจะพูดว่า  
“ไม่รู้ว่าเป็นวิจัยในชั้นเรียนหรือเปล่า แต่ก็ทำได้สำเร็จแล้ว แก้ปัญหาการเรียนรู้ได้ เด็กดีขึ้น”
- อยากจะได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน โดยเฉพาะเรื่องการวางแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการเตรียมตัวรับการประเมินคุณภาพจากภายนอก

หลังจากได้ประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับครูในระหว่างดำเนินโครงการทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและมีเจตคติต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน และการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในดีขึ้น

3) ครูมีการปรับปรุงเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน วิธีการจัดการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ศึกษาเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือกันมากขึ้นซึ่งสะท้อนได้จากพฤติกรรมการสอนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การสอบแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา
- จัดการเรียนรู้แบบฐานรายวิชาโดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการในการเรียนฐานวิชา
- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชื่อมโยงชุมชน และท้องถิ่นระดับอนุบาล
- จัดการเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้จากชุมชน โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การก่อสร้างสนามบิณสุวรรณภูมิ (สนามบิณหนองงูเห่า) การเรียนรู้จากโรงงานอุตสาหกรรม การเรียนรู้การทำสเป็คยูงจากภูมิปัญญา/วิทยากรท้องถิ่น
- จัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบเป็นทีม แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

- จัดเรียนการสอนแบบโครงการโดยใช้กระบวนการวิจัย (research-based approach) ดังตัวอย่างโครงการต่อไปนี้

- 1) โครงการเรื่อง “เพลงประเภทไหนใก้อกไข่มากกว่ากัน”
- 2) โครงการเรื่อง “เลี้ยงไก่อย่างไรจึงจะคุ้มทุน”
- 3) โครงการเรื่อง “การปลูกพืชไร้ดินกับน้ำปุ๋ยชีวภาพ”
- 4) โครงการเรื่อง “ดินคุณภาพที่วัดใหญ่”
- 5) โครงการเรื่อง “การศึกษาคุณภาพแม่น้ำบางปะกง”
- 6) โครงการเรื่อง “อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม”
- 7) โครงการเรื่อง “น้ำสมุนไพรหญ้าปักกิ่ง”
- 8) โครงการเรื่อง “รวมพลังหาร 2 กับตาวิเศษรณรงค์แยกแก้ว  
ในโรงเรียน
- 9) โครงการเรื่อง “สายน้ำกับภูมิปัญญาชาวบ้านวิชาพระพุทธ  
ศาสนา (จริยธรรม)

4) ผู้บริหารและครูมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยพร้อมที่จะเรียนรู้และร่วมกันดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ และเตรียมการประเมินคุณภาพจากภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา

5) ครูมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หรือการวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น และมีผลงานวิจัยในชั้นเรียนทุกโรงเรียน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนมาบ้าง โดยได้เข้าร่วมประชุมสัมมนา ฝึกอบรม ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจ มีความวิตกกังวลว่า จะทำวิจัยไม่ได้ มองว่าการวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยาก เพิ่มภาระงาน ครูบางคนทำวิจัยไปแล้วก็ยังไม่มั่นใจว่าเป็นวิจัยในชั้นเรียน สิ่งสะท้อนเกี่ยวกับเรื่องนี้จะเห็นได้จากการถามและการบอกเล่าของครู ดังนี้

- เรื่องที่ทำนี้ไม่รู้ว่าเป็นวิจัยในชั้นเรียนหรือเปล่าดูให้หน่อยครับ (ค่ะ)
- เรื่องนี้/ปัญหานี้ทำวิจัยในชั้นเรียนได้ไหม
- นักเรียนมีปัญหาการเรียนรู้อย่างนี้จะแก้ไขอย่างไรดี จะทำวิจัยเรื่องอะไรดี
- ต้องใช้สถิติวิเคราะห์ยากไหม ไม่ต้องใช้สถิติวิเคราะห์ไม่ได้หรือ
- มีวิธีการเขียนรายงานวิจัยแบบง่าย ๆ ไหม ที่ไม่ต้องเขียน 5 บท

ในช่วงที่นักวิจัยได้เข้าไปให้คำแนะนำและร่วมเรียนรู้ ครูทุกโรงเรียนได้ร้องขอให้นักวิจัยแนะนำแนวทางในการวิจัยในชั้นเรียน นักวิจัยได้ให้คำแนะนำโดยยกกรณีตัวอย่างการเรียนรู้จากงานวิจัยที่ทำแล้วให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย ๆ จากการสังเกตสนทนากับครูตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการเห็นได้ชัดเจนว่าครูมีความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติ

ที่ติดต่อการวิจัยในชั้นเรียนดีขึ้น มีการนำหัวข้อการวิจัยโครงการวิจัย และรายงานการวิจัยมาให้พิจารณาตรวจแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ผลงานวิจัยในชั้นเรียนที่ครูทำเสร็จแล้วมีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชื่อเรื่องวิจัย	ชื่อเจ้าของผลงาน/โรงเรียน
1. การพัฒนาความคิดรวบยอดโดยใช้บทบาทคล่องจองสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2	อาจารย์จรรุวรรณ ยอดประเสริฐ โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ
2. การทดลองใช้สัญญาณมือในการกับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1	อาจารย์สำราญ อิ่มพลี โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบโครงงาน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพงานเกษตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	อาจารย์ณัฐกานต์ แก้วประเสริฐ โรงเรียนวัดใหญ่
4. ผลการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ร ว ล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	อาจารย์ธีระพันธ์ ชวนจิตต์ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน)
5. การพัฒนาการเขียนสะกดคำใหม่สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกการเขียนสะกดคำใหม่	อาจารย์สุพรรณิ ททรัพย์เจริญ โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก)
6. ผลการใช้กิจกรรมฝึกทักษะแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	อาจารย์สุณี โคคะมะ โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก)
7. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	อาจารย์วิศิษฐ์ สุทรโร โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (เขตประชาสรรค์)
8. การศึกษาความรับผิดชอบต่องานที่ได้มอบหมายในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเสริมแรงทางบวกแบบวางเงื่อนไข	อาจารย์ศรัทธา เทียงเจริญ โรงเรียนวัดช่องลม

**4.1.2 ผลการพัฒนานักเรียน** จากผลการพัฒนาตนเองของครูจะส่งผลต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และมีการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น มีความกระตือรือร้นใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนมากขึ้น สามารถทำงานเป็นทีมได้ มีทักษะการทำงานกลุ่มดีขึ้น มีทักษะในการคิด มีวินัยและมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีทักษะใน

การจัดการ มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและกล้าแสดงออกมากขึ้น นักเรียนยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น ภาพสะท้อนผลการพัฒนานักเรียนเห็นได้จากกรณีตัวอย่างผลงานของนักเรียนดังต่อไปนี้

- 1) โครงการวิทยาศาสตร์เรื่อง การศึกษาและวิจัยคุณภาพน้ำในแม่น้ำบางปะกง ของนักเรียน โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (จิตประชาสรรค์)
- 2) โครงการคณิตศาสตร์เรื่อง เพลงประเภทไหนไปไกลกว่ากัน เรื่อง ดินคุณภาพที่วัดใหญ่ และเรื่องเลี้ยงไก่อย่างไรจึงจะคุ้มทุนของนักเรียน โรงเรียนวัดใหญ่
- 3) โครงการเรื่อง สายน้ำกับภูมิปัญญาชาวบ้านวิชาพระพุทธศาสนา (จริยธรรม) เรื่อง โครงการรวมพลังหาร 2 กับดาวพิเศษ รณรงค์แยกแก้วในโรงเรียนของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน)
- 4) การทำเส้ปัดขุงที่เกิดจากการเรียนรู้โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน)
- 5) การเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างสนามบินจากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นของนักเรียน โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ

**4.1.3 ผลการพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียน** กิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของโครงการก็คือ การสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management : SBM) ซึ่งผู้บริหารและครูได้ร่วมกันเรียนรู้และดำเนินการตามแนวทางข้อเสนอแนะจากโครงการ รวมทั้งการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัยทำให้เกิดผลต่อการพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนทำให้โรงเรียนได้บริหารแบบมีส่วนร่วม กระจายอำนาจการตัดสินใจและความรับผิดชอบสู่ครูผู้ปฏิบัติงานมากขึ้นและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมคิดวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาและร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จ ภาพสะท้อนผลการพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียน เห็นได้จากกรณีตัวอย่างดังต่อไปนี้

- 1) การจัดทีมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยมอบหมายให้ศึกษาและดำเนินการตามแต่ละมาตรฐานการศึกษา
- 2) การกระจายอำนาจการบริหารโดยใช้รูปแบบโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ของโรงเรียนวัดช่องลม โดยให้มีการบริหารโรงเรียนเล็กในแต่ละระดับชั้น
- 3) การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา
- 4) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสนามฟุตบอลของโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) และการให้ผู้ปกครองชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่ออุปกรณ์ในการเรียนการสอนของโรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ

5) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น/วิทยากรท้องถิ่นสอนเรื่องการทำเส้ปัดขุง การเรียนรู้ในโรงงานอุตสาหกรรมของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน)

#### 4.2 ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ

การดำเนินโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 6 โรงเรียน มีผลกระทบต่อครู ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองชุมชน ดังนี้

**4.2.1 ผลกระทบต่อครู** ผลที่เกิดขึ้นกับครูที่สำคัญก็คือ ทำให้ครูปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและวัฒนธรรมการเรียนรู้ไปจากเดิม กล่าวคือ ครูมีการทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารวิชาการอย่างสม่ำเสมอ แนวปฏิบัติที่ยึดถือร่วมกันก็คือ ครูที่ไปเข้ารับการอบรมประชุมสัมมนาในที่ต่าง ๆ จะต้องมาขยายผลความรู้สู่เพื่อนครูด้วยกันเป็นการทำหน้าที่วิทยากรภายใน หรือการนิเทศภายใน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “ครูให้การยอมรับเพื่อนครูด้วยกัน” ซึ่งเปลี่ยนไปจากเดิมที่ครูโรงเรียนเดียวกันพูดไม่มีใครอยากฟัง นอกจากนี้ครูมีการตัดสินใจร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกันมากขึ้น มีการทำงานเป็นระบบ มีการวางแผน ดำเนินการตามแผน มีการประเมินเพื่อ ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการบันทึกหลักฐานร่องรอยการทำงานไว้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ครูยังได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติโดยได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่ครูในสถานศึกษาต่าง ๆ หรือได้รับรางวัลและการยกย่องเชิดชูเกียรติดังต่อไปนี้

ชื่ออาจารย์	การเป็นวิทยากร/รางวัลที่ได้รับ
1. อาจารย์จารุวรรณ ยอดประเสริฐ โรงเรียนหนองสูงเหล่าศาสตร์ประเสริฐ	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิทยากรอบรมครูอนุบาลระดับจังหวัด</li> <li>- วิทยากรนำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียน ในการประชุมสัมมนาเรื่อง “การเรียนรู้จากประสบการณ์ครูนักวิจัย” ที่สถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2544</li> <li>- รางวัลประเภทครูผู้สอนดีเด่นเสมาทองคำ</li> <li>- รางวัลประเภทครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาศึกษาคีเด่นระดับจังหวัด</li> <li>- รางวัลประเภทครูผู้สอนครูสภาคีเด่นระดับจังหวัด</li> <li>- รางวัลครูต้นแบบปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. 2544</li> </ul>

ชื่ออาจารย์	การเป็นวิทยากร/รางวัลที่ได้รับ
<p>2. อาจารย์ณัฐกานต์ แก้วประเสริฐ โรงเรียนวัดใหญ่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิทยากรในการอบรมโครงการพัฒนาบุคลากรแกนนำเพื่อเป็นครูต้นแบบด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. 2544</li> <li>- วิทยากรนำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียนในการประชุมสัมมนาเรื่อง “การเรียนรู้จากประสบการณ์ครูนักวิจัย” ที่สถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2544</li> <li>- รางวัลครูการทำงานและพื้นฐานอาชีพดีเด่นระดับอำเภอ และระดับจังหวัด</li> <li>- รางวัลครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีเด่นระดับศิษย์</li> <li>- เกียรติบัตร ครูต้นแบบด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ระดับจังหวัด</li> <li>- รางวัลชนะเลิศและรางวัลชมเชยการประกวดโครงการคณิตศาสตร์ โครงการการทำงานและพื้นฐานอาชีพของนักเรียนที่อยู่ภายใต้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษา</li> </ul>
<p>3 อาจารย์วรารัตน์ เงินประดิษฐ์ โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิทยากรนำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียนในการประชุมสัมมนาเรื่อง “การเรียนรู้จากประสบการณ์ครูนักวิจัย” ที่สถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2544</li> <li>- รางวัลครูผู้สอนภาษาต่างประเทศดีเด่นจังหวัดฉะเชิงเทรา</li> <li>- รางวัลครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาดีเด่นจังหวัดฉะเชิงเทรา</li> <li>- รางวัลครูเกียรติยศ (Teacher Awards) สาขาวิชาสังคมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2544</li> </ul>

ชื่ออาจารย์	การเป็นวิทยากร/รางวัลที่ได้รับ
4 อาจารย์ธีระพันธ์ ชวนจิตต์ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิทยากรนำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียนในการประชุมสัมมนาเรื่อง “การเรียนรู้จากประสบการณ์นักวิจัย” ที่สถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2544</li> <li>- รางวัลครูภาษาไทยดีเด่นระดับประถมศึกษาของจังหวัดสมุทรปราการ โดยกระทรวงศึกษาธิการ</li> <li>- รางวัลครูดีเด่นของเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ โดยมูลนิธิการศึกษาท้องถิ่น</li> </ul>
5 อาจารย์วรวรรณี ตันตะรวงศา โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (จิตประชาสรรค์)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- รางวัลครูดีเด่นบางคล้า</li> <li>- รางวัลครูแนะแนวดีเด่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา</li> <li>- ครูที่ปรึกษาโครงการวิทยาศาสตร์ เรื่อง “การศึกษาและวิจัยคุณภาพน้ำในแม่น้ำบางปะกง” ของนักเรียนซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับมัธยมศึกษาของจังหวัดฉะเชิงเทรา และนักเรียนได้นำเสนอผลงานในการประชุมสัมมนาเรื่อง “การเรียนรู้จากประสบการณ์ครูนักวิจัย” ที่สถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2544</li> </ul>

**4.2.2 ผลกระทบต่อผู้บริหารโรงเรียน** ผลที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารโรงเรียนที่สำคัญคือ ผู้บริหารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิธีการบริหาร วิธีการทำงานไปจากเดิม โดยผู้บริหารใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมประเมินเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา มีการกระจายอำนาจในการทำงานโดยกระจายอำนาจการตัดสินใจ มอบภาระงานความรับผิดชอบให้ผู้ช่วยผู้บริหาร คณะทำงานระดับชั้นต่าง ๆ จนถึงระดับผู้ปฏิบัติงาน บางโรงเรียนจัดการบริหารโรงเรียนแบบ “โรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่” โดยกระจายอำนาจการบริหารไปสู่โรงเรียนเล็กในแต่ละระดับชั้น นอกจากนี้ผู้บริหารยังสร้างกลไกการเรียนรู้และการทำงานแบบเป็นทีม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการทำงานรวมทั้งให้การนิเทศ กำกับ ติดตาม และกระตุ้น จูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

**4.2.3 ผลกระทบต่อนักเรียน** ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่สำคัญก็คือ นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้โดยมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้และแก้ปัญหาาร่วมกัน เรียนรู้จากแหล่งชุมชนมากขึ้น เรียนรู้พัฒนาทักษะการคิดจากการทำโครงการงานทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สามารถคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองดีขึ้น

**4.2.4 ผลกระทบต่อผู้ปกครองและชุมชน** ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ปกครองและชุมชนที่สำคัญก็คือ ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนใจต่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารของโรงเรียนมากขึ้น โดยได้เข้ามาสอบถาม สังเกตการสอน สนทนากับครูมากขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนมากขึ้น และมีความเต็มใจเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับโรงเรียน

**4.2.5 ผลกระทบต่อนักวิจัย** ผลที่เกิดขึ้นกับนักวิจัยที่สำคัญก็คือ นักวิจัยได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการขยายพรมแดนของความรู้และประสบการณ์แล้วเก็บเกี่ยวประสบการณ์ทั้งหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันราชภัฏพระนคร นอกจากนี้ยังได้จัดการประชุมสัมมนาเรื่อง “การเรียนรู้จากประสบการณ์ครูนักวิจัย” เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2544 โดยได้เชิญครูจากโรงเรียนในโครงการและครูจากโรงเรียนอื่น ๆ มานำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียน 9 เรื่อง มีครูอาจารย์เขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลเข้าร่วมประชุมสัมมนาจำนวน 150 คน ในการนี้ได้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนในโครงการมาจัดนิทรรศการแสดงผลงาน การปฏิรูปการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) และโรงเรียนวัดใหญ่ ครูอาจารย์ที่เข้าร่วมประชุมสัมมนาให้ความสนใจศึกษาเรียนรู้เป็นอย่างมาก

**4.2.6 ผลกระทบต่อโรงเรียนในเขตพื้นที่เดียวกัน** การดำเนินงานโครงการนี้มีส่วนทำให้โรงเรียนในเขตพื้นที่เดียวกันมีความสนใจต้องการเข้าร่วมเรียนรู้ไปด้วย โดยมีโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร เขตยานนาวา จำนวน 5 โรงเรียน ขอเข้าร่วมเรียนรู้กับโรงเรียนวัดช่องลม ซึ่งได้มาร่วมประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารและครูทุกครั้งที่นักวิจัยได้ไปนิเทศ ติดตามพร้อมรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานของแต่ละโรงเรียนให้นักวิจัยได้ทราบ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการก็ขอเข้าร่วมเรียนรู้กับโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน) ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการด้วย โดยมีการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และมีการจัดประชุมปฏิบัติการเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูโรงเรียนเทศบาลทั้ง 5 โรงเรียนโดยนักวิจัยในโครงการทั้ง 2 คน เป็นวิทยากรเป็นเวลา 2 วัน ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนดีขึ้น



### 4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางแก้ไข

เนื่องจากผู้บริหารและครูมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และตั้งใจจริงในการดำเนินงานตามโครงการปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงไม่เกิดปัญหาที่รุนแรงจนเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน หากมีปัญหาข้อสงสัยใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับครูและขอคำปรึกษาแนะนำจากนักวิจัย/ที่ปรึกษาของโครงการ ซึ่งสามารถช่วยลดหรือขจัดปัญหาส่วนใหญ่ไปได้ ปัญหาที่พบบ่อยมักเป็นปัญหาในเชิงการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
1. การขาดแคลนงบประมาณ	1. ขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากชุมชนและต้นสังกัด
2. ครูมีภาระงานมากเกินไป ต้องทำงานหนักขึ้น	2. ปรับภาระงานให้มุ่งงานจัดการเรียนการสอน สร้างความตระหนักและความเข้าใจในบทบาทของครูยุคปฏิรูปที่มุ่งทำงานในเชิงคุณภาพ
3. ขาดแคลนบุคลากร จำนวนครูไม่เพียงพอ	3. ขอรับการสนับสนุนจากต้นสังกัด ขอความช่วยเหลือจากชุมชน มหาวิทยาลัย ปัญหาท้องถิ่นช่วยสอน
4. แหล่งการเรียนรู้มีน้อยไม่เพียงพอ และยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้	4. แสวงหา จัดหา หรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน และชุมชนจัดระบบการบริหารและการใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
5. ผู้ปกครองยังขาดความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติการเรียนรู้	5. จัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ปกครอง

## บทที่ 5

### บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงาน

บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงาน ในที่นี้จะขอนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ บทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการในการดำเนินงานโครงการ และบทเรียนที่ได้รับจากบทบาทของนักวิจัยซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้

#### 5.1 บทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการในการดำเนินงานโครงการ

5.1.1 ปัจจัยสำคัญด้านการพัฒนาครูและการบริหารฐานโรงเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- 1) ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นแต่ผู้รับกลับเป็นผู้คิด เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง
- 2) ด้านทักษะการเรียนรู้และการทำงาน จากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และทักษะการทำงานเพิ่มมากขึ้น
- 3) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง และเรียนรู้จากการปฏิบัติ เกิดประสบการณ์ตรงจึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามผลกระทบที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่กล่าวข้างต้นนั้นมีผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือของคณะครู ความร่วมมือของชุมชน และการสนับสนุนของคณะกรรมการการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของครูและผู้บริหารที่มีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้

#### 5.1.2 ผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียน เกิดจากปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ความร่วมมือของคณะครู นับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้
- 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีส่วนร่วมที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- 3) รูปแบบการบริหารของผู้บริหาร เป็นส่วนสำคัญที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ของบุคลากร
- 4) ความร่วมมือจากชุมชน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

5) การเชื่อมโยงประสบการณ์จากการเข้าร่วมกับโครงการต่าง ๆ ช่วยให้นักวิชาการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และทักษะการทำงานซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงาน

### 5.1.3 ผลต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียน โครงการฯ พบว่ามีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ส่งผลให้นักวิชาการเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยดังกล่าวได้แก่

- 1) การสร้างกลไกการเรียนรู้แบบเป็นทีม จะช่วยให้นักวิชาการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม ช่วยให้นักวิชาการเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- 3) การกระจายอำนาจในการทำงานเป็นแรงผลักดันให้นักวิชาการต้องคิดและพัฒนางานอยู่เสมอ
- 4) การสนับสนุนส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เอกสาร การจัดอบรม การประชุมอย่างเนืองนิตย์ จะช่วยกระตุ้นใจให้นักวิชาการเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 5) การนิเทศกำกับติดตาม และสร้างขวัญกำลังใจช่วยให้นักวิชาการพัฒนาด้วยความเต็มใจที่ยั่งยืน

## 5.2 บทเรียนที่ได้รับบทบาทของนักวิจัยภายนอก

โดยภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานฯ ที่เกิดจากบทบาทของนักวิจัยภายนอกปรากฏในหลายลักษณะ ได้แก่

1. การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนในโครงการฯ ที่อยู่ในเขตจังหวัดเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จากการพบปะพูดคุย การศึกษาจากผลงานต่าง ๆ ที่ครูได้จัดทำไว้ จากการชมนิทรรศการผลงานวิจัย ผลงานจากการปฏิรูปการเรียนรู้ จะช่วยให้ครูได้เรียนรู้โดยผ่านจากผลงาน
2. ความกระตือรือร้นของคณะครูในโรงเรียนที่มีต่อการปฏิบัติงานภายหลังจากได้พบปะพูดคุย หรือได้รับการนิเทศจากนักวิจัย ซึ่งจะช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น และความกระตือรือร้นที่เกิดกับคณะครูทั้ง 6 โรงเรียน (ข้อมูลนี้ได้จากการบอกเล่าของคณะครู)
3. การมีขวัญกำลังใจในการทำงานปฏิรูปฯ ในระหว่างพบปะนักวิจัย คณะครูได้สะท้อนให้นักวิจัยทราบว่าคณะครูมีกำลังใจ หัวใจของครูเมื่อได้พบปะพูดคุย ชักถาม ข้อเสนอแนะกับนักวิจัยแต่ภายหลังเมื่อนักวิจัยกลับ ขวัญ กำลังใจ ความเชื่อมั่นจะลดลง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงานซึ่งเกิดจากกระบวนการดำเนินงานและนักวิจัยภายนอก

## บทที่ 6

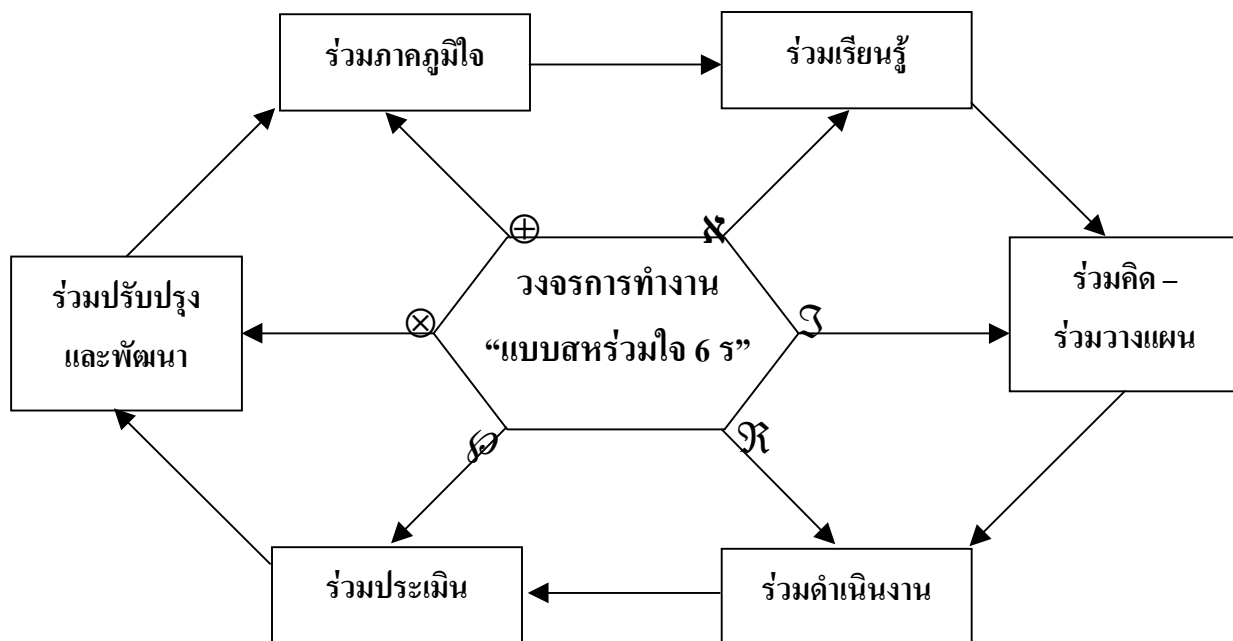
### ความคิดสะท้อนของนักวิจัย

จากการปฏิบัติภารกิจในฐานะนักวิจัยที่มีบทบาทในการให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมเรียนรู้กับผู้บริหารและครูของโรงเรียนในโครงการตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการนักวิจัยมีความคิดสะท้อนต่อการดำเนินงานโครงการดังนี้

1. **ความตระหนักและความตื่นตัวต่อการปฏิรูปโรงเรียน** ผู้บริหารและครูมีความตระหนัก ตื่นตัวและมีความตั้งใจที่จะร่วมกันเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปโรงเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งสะท้อนได้จากการเตรียมการ มีแผนการทำงานที่ชัดเจน ดำเนินงานตามแผนและมีการรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานทุกครั้งที่นักวิจัยไปนิเทศ ติดตาม ร่วมอภิปราย ชักถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องด้วยความสนใจ นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงผลงานการปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนไว้ตลอดเวลาเป็น “ห้องศึกษาเรียนรู้และแสดงผลงาน” สำหรับเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับบุคลากรภายในโรงเรียนและบุคลากรภายนอกจากโรงเรียนอื่นที่มาศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2. **ฐานความคิดและประสบการณ์เดิมมีผลต่อการปฏิรูปโรงเรียน** ครูมีการร่วมเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและจากการที่ได้เรียนรู้ประสบการณ์จากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมาของโรงเรียน เช่น โครงการรุ่งอรุณ โครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของกรมต้นสังกัด ทำให้ผู้บริหารและครูมีฐานความคิด ประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ในการที่จะดำเนินโครงการที่ตามมาให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการประสานความร่วมมือที่ดี ความสำเร็จของโครงการนี้ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากฐานความคิด ดันทุนเชิงประสบการณ์ของโครงการที่ผ่านมาด้วย ดังนั้น การที่โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องน่าจะส่งผลดีต่อการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่องที่เปรียบเสมือนสายน้ำที่ไหลอย่างต่อเนื่องไม่มีวันหยุด จึงจะมีโอกาสไปถึงเป้าหมายของการปฏิรูปโรงเรียนได้ นั่นคือ คุณภาพของผู้เรียนหรือคุณภาพการศึกษานั้นเอง

3. **การสร้างกลไกการดำเนินงานและบรรยากาศในการทำงานมีผลต่อการปฏิรูปโรงเรียน** โรงเรียนในโครงการทั้ง 6 โรงเรียน ได้พยายามสร้างกลไกในการทำงานและบรรยากาศในการทำงานด้วย “วงจรการทำงานแบบสหรั่วมใจ 6 ร เพื่อการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน” ดังแสดงในแผนภาพที่ 4



แผนภาพที่ 4 วงจรการทำงานแบบสหร่วมใจเพื่อการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน

การใช้วงจรการทำงานแบบสหร่วมใจ 6 ร เพื่อการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนนี้ น่าจะเป็นพลังงานกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หรือพัฒนาโรงเรียนที่ยั่งยืน เพราะบุคลากรได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงาน มีการร่วมคิดร่วมทำ (Collaboration) ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน

4. การวิจัยในชั้นเรียนทำให้ครูเพียรเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน จากประสบการณ์ในโครงการนี้นักวิจัยยืนยันได้ว่าขณะนี้ครูส่วนใหญ่ให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และทำวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากครูทุกโรงเรียนซักถาม ขอคำแนะนำ เรื่องการวิจัยในชั้นเรียนกันมาก และขอให้นักวิจัยช่วยตรวจแก้ไขการเขียนรายงานการวิจัย จากการตรวจผลงานวิจัยของครู เห็นว่าเป็นงานวิจัยที่มุ่งปฏิบัติการแก้ไขหรือพัฒนาการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้จริง ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีผลงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างหลากหลาย และเพื่อเป็นการขยายพรมแดนของการเรียนรู้และการทำวิจัยในชั้นเรียนกว้างขวางมากขึ้น นักวิจัยจึงได้จัดเวทีให้ครูนักวิจัยได้เสนอผลงานวิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยได้จัดประชุมสัมมนาเรื่อง “การเรียนรู้จากประสบการณ์ครูนักวิจัย” ที่สถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2544 โดยได้เชิญนักวิจัยจากโรงเรียนในโครงการและโรงเรียนอื่น ๆ มานำเสนอผลงานวิจัยและเชิญครูโรงเรียนต่าง ๆ เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกัน พร้อมกับขอความร่วมมือให้โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) และโรงเรียนวัดใหญ่ ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการจัด

แสดงผลงานปฏิรูปการเรียนรู้และผลงานวิจัยในชั้นเรียนด้วย จากผลการประเมินการประชุมสัมมนาครั้งนี้พบว่า ครูที่เข้าร่วมประชุมสัมมนามีความพึงพอใจและได้รับประโยชน์ที่เป็นแนวทางในการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นอย่างมาก

5. การใช้ประสบการณ์ภาคสนามสู่การเรียนรู้ในสถาบันราชภัฏพระนคร จากการได้ร่วมเรียนรู้กับผู้บริหารและครูโรงเรียนในโครงการทำให้นักวิจัยได้ขยายพรมแดนด้านความรู้และประสบการณ์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงมนุษย์ ได้เรียนรู้กรณีตัวอย่างต่าง ๆ จากภาคสนามที่สามารถปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ศึกษาศาสนาสถาบันราชภัฏพระนครและการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกับเพื่อนคณาจารย์ รวมทั้งการบรรยายทางวิชาการแก่เพื่อนครูในสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการวิจัยในชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้และวัฒนธรรมทำงาน จากการศึกษา สังเกตบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน การเสวนาและสอบถามจากผู้บริหารและครูได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงานที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของบุคลากรในโรงเรียนก็คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (leadership) ความร่วมมือของคณะครู การสนับสนุนจากต้นสังกัด เทคนิควิธีหรือรูปแบบการบริหารของผู้บริหารและความร่วมมือจากชุมชน ส่วนปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การปฏิรูปโรงเรียนเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน ก็คือ ความร่วมมือของครู ความร่วมมือชุมชน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสนับสนุนของคณะกรรมการสถานศึกษาและความรู้ความเข้าใจและเจตคติของผู้บริหารและครูต่อการปฏิรูปโรงเรียน

7. ยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน จากการสังเกตความสนใจพฤติกรรมการประชุมเสวนาและการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้บริหารและครูพบว่า ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจและมีความอบอุ่นใจจากการที่มีนักวิจัย/ที่ปรึกษาจากภายนอกโรงเรียนเข้ามาให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมเรียนรู้เปรียบเสมือน “เพื่อนร่วมเดินทางบนถนนปฏิรูปโรงเรียน” ภาพสะท้อนเห็นได้จากคำพูดของผู้บริหารและครู ดังตัวอย่าง

“...เมื่อรู้ว่าอาจารย์จะมาเป็นที่ปรึกษา พวกเรารู้สึกว่าเหมือนมีพระมาโปรด...” (ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน))

“...ครูหวังฟังอาจารย์ทั้ง 2 ท่านมาก เขาอบอุ่นมาก เมื่อรู้ว่าอาจารย์จะมา...” (ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน))

“...นักวิจัยมาจาก สกศ. นี้ของแท้ ทำให้มั่นใจในการปฏิรูปการเรียนรู้และปฏิรูปโรงเรียนมากขึ้น...” (อาจารย์ใหญ่โรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ)

“...เวลาอาจารย์มา ได้ฟังอาจารย์พูดหัวใจพวกเราพอโต มีกำลังใจ  
เวลาอาจารย์กลับไปหัวใจพวกเราแพบ อาจารย์พูดให้กำลังใจพวก  
เรามาก...” (อาจารย์โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์))

เสียงสะท้อนเหล่านี้เป็นตัวชี้ว่ายุทธศาสตร์ในการทำงานร่วมกันของโครงการนี้ที่  
ออกแบบการดำเนินโครงการโดยให้มีนักวิจัยเป็นที่ปรึกษาจากภายนอกเป็นผลดีต่อการดำเนินโครงการ  
และจะเป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จของโครงการนี้ด้วยก็คือ นักวิจัยต้องมียุทธศาสตร์การทำงานร่วม  
กับโรงเรียน ดังนี้

1) **การเตรียมตัวให้พร้อม** โดยการศึกษาแนวคิดสาระสำคัญของโครงการ การ  
ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน และวางแผนการทำงานให้  
ชัดเจน

2) **การให้เกียรติผู้บริหารและครู**ว่าเขาเป็นผู้ปฏิบัติจริง มีศักยภาพพร้อมที่จะ  
เรียนรู้และดำเนินการปฏิรูปได้มีประสบการณ์ตรงมากกว่านักวิจัย นักวิจัยจึงต้องให้เกียรติยอมรับ  
และรับฟังผู้บริหารและครูให้มาก ต้องทำตัวเหมือนรวงข้าวที่สมบูรณ์ คือ อ่อนนุ่ม ถ่อมตัวแต่มี  
คุณภาพและไม่ทำตัวเหมือนคนประเภท “ชาล้นถ้วย” คือไม่เหลือช่องว่างของความคิดและจิตใจ  
ที่จะรับฟังและเรียนรู้จากผู้บริหารและครูเลย

3) **การชื่นชมเชียร์** โดยการแสวงหาค้นหาจุดเด่นหรือผลงานดีเด่นของโรงเรียน  
ของผู้บริหารและครู กล่าวชื่นชมยกย่องในความพยายาม ความสำเร็จ แล้วจึงค่อยหากจุดที่ควรปรับปรุง  
พัฒนาและเติมเต็มสาระส่วนอื่น ๆ ให้อยู่ในทิศทางที่ควรจะเป็น เพื่อความสมบูรณ์ของการดำเนินงาน  
มากยิ่งขึ้น การใช้ยุทธศาสตร์เช่นนี้จะทำให้ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจและเต็มใจดำเนินงาน  
อย่างยิ่ง

4) **รับฟังให้มาก** ให้ข้อเสนอแนะและตอบคำถามให้ตรงประเด็น ที่มีทางเลือก  
หลากหลายเหมาะกับบริบทของโรงเรียน การฟังผู้บริหารและครูมาก ๆ จะทำให้นักวิจัยมีข้อมูลที่  
ครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้ตัดสินใจได้ดีขึ้นในการให้ข้อเสนอแนะ และตอบคำถามให้ตรงประเด็นจะ  
ทำให้ผู้บริหารและครูลดความวิตกกังวลหรือสลายข้อสงสัยไปได้กลับมามีความมั่นใจและกำลังใจ  
มากขึ้น

5) **มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน** โดยมีความปรารถนาดีต่อนักเรียน ต่อครู-  
ผู้บริหารและโรงเรียน แสดงออกซึ่งความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในงานของโรงเรียนเสมือนนักวิจัย  
เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนหรือมีส่วนเชิงคุณภาพร่วมกับกับโรงเรียน และต้องมีความเชื่อร่วม  
กันว่า “คุณภาพผู้เรียนหรือคุณภาพการศึกษาไม่มีซื้อขาย อยากรู้ได้ต้องร่วมกันสร้างและพัฒนาเอาเอง”

## บทที่ 7

### ความเป็นไปได้ในการขยายผล

จากการสอบถามผู้บริหารและครูโรงเรียนในโครงการเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการขยายผลการปฏิรูปโรงเรียนสู่โรงเรียนอื่น ๆ ได้ข้อมูลสอดคล้องกันทุกโรงเรียนว่า คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความพร้อม มีความเชื่อมั่น และเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่โรงเรียนจะขยายผลการปฏิรูปโรงเรียนไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ เพราะโรงเรียนมีประสบการณ์และโรงเรียนต่าง ๆ ก็มีความสนใจที่จะดำเนินการปฏิรูปโรงเรียนอยู่แล้ว แต่ก่อนที่จะมีการขยายผลจะต้องมีการพัฒนาในโรงเรียนของตัวเองให้มีผลงานที่เป็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนเสียก่อน ซึ่งสะท้อนจากคำพูดของผู้บริหารและครูว่า “ก่อนจะไปช่วยเขา เราต้องมีดีจะไปอวดเขาก่อน” หรือ “ถ้าผลงานของเราไม่มีรูปธรรมชัดเจนเขาคงไม่เชื่อถือเรา” ในการขยายผลเครือข่ายประสบการณ์การปฏิรูปโรงเรียนสู่โรงเรียนอื่น ๆ นั้น แต่ละโรงเรียนมีแนวทางดำเนินการดังนี้

- 1) ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานปฏิรูปโรงเรียนให้โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่จะขยายผลให้ทราบเพื่อสร้างแรงกระตุ้นใจ
- 2) สำรวจความสนใจ ความพร้อมที่จะร่วมกับการขยายผลเครือข่ายประสบการณ์การปฏิรูปโรงเรียนจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย
- 3) เริ่มด้วยความคิดหรือหลักการที่ว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีศักยภาพที่จะปฏิรูปโรงเรียนได้พร้อม ๆ กัน เหมือนกับหลักการเรียนรู้ที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้จึงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่จะขยายผล
- 4) ใช้หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมเรียนรู้ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือใช้ “วงจรการทำงานแบบสหร่วมใจ 6 ร เพื่อการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน”
- 5) มีการประสานงาน สนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยกำหนดผู้ประสานงานแต่ละโรงเรียนทำหน้าที่คล้าย ๆ กับนักวิจัยภายนอก แต่เน้นบทบาทเป็นผู้ประสานงานให้เกิดการร่วมดำเนินงาน
- 6) จัดให้มีการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูของโรงเรียนในเครือข่ายกลุ่มเป้าหมายขยายผลอย่างต่อเนื่อง
- 7) จัดให้มีการ “ศึกษาสัญจร” หมุนเวียนไปสู่โรงเรียนในเครือข่ายขยายผลเพื่อจะได้ศึกษาดูงานของแต่ละโรงเรียน
- 8) มีการประเมินผลการดำเนินงานและรายงานผลการปฏิรูปโรงเรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัดและประชาชน



## ภาคผนวก

- ผลการปฏิรูปโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน
- กำหนดการนิเทศโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนของนักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ
- แผนการดำเนินงานระยะที่ 2 โครงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของบุคลากร
- แบบสอบถามผลการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- ประวัตินักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ

## ผลการปฏิรูปโรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (จิตประชาสรรค์)

### 1. จุดเด่นของโรงเรียน

จุดเด่นของโรงเรียนวัดเสม็ดเหนือมีหลายประการ เริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมโครงการฯ ผู้บริหารได้สอบถามความสนใจของครูในโรงเรียนก่อนว่ายินดีจะเข้าร่วมโครงการฯ หรือไม่ นอกจากนี้ยังได้มีการเชิญผู้ปกครองมารับฟังคำชี้แจงว่าจะปรับเปลี่ยนการสอนตามแนวปฏิรูปเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน จะเห็นได้ว่าในเชิงการบริหาร ผู้บริหารได้ใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม จึงส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการทำงานของคณะครูในโรงเรียนและโรงเรียนได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ปกครองและชุมชน

ในด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ความร่วมมือในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และโรงเรียนได้จัดทำโครงการศึกษาและวิจัยคุณภาพน้ำในแม่น้ำบางปะกง โดยใช้โครงงานวิทยาศาสตร์ในรูปแบบการวิจัยซึ่งดำเนินการโดยคณะนักเรียนโดยมีอาจารย์บรรณิ ตันตะรวงศา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา จากผลการวิจัยช่วยให้ทราบว่าคุณภาพของแม่น้ำบางปะกงในแต่ละช่วงงว่ามีคุณภาพอย่างไร เหมาะกับการใช้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งจากผลการศึกษาครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในแง่ที่ช่วยให้รู้สภาพคุณภาพของแม่น้ำบางปะกง และนักเรียนได้รับความรู้จากการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เกิดกระบวนการเรียนรู้และได้กระบวนการทำงานต่าง ๆ ตลอดจนเกิดประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ตามสภาพจริงของธรรมชาติและชุมชน

### 2. ผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียน

จากการดำเนินงานของโรงเรียนสามารถสรุปรายละเอียดได้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

**2.1 วิธีการสร้างความตระหนัก** โรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรโดยใช้วิธีให้ศึกษาเอกสารเพิ่มเติมด้วยตนเอง ทั้งเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และจากเอกสารแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนครูด้วยกันเป็นหลัก นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ใช้วิธีการสร้างความตระหนักโดยวิธีอื่น ๆ อีก เช่น ใช้การนิเทศภายในโดยผู้บริหาร และใช้การนิเทศภายนอกจากนักวิจัยภายนอกประกอบกับการประชุมชี้แจง จากวิธีการต่าง ๆ ช่วยให้คณะครูเกิดความตระหนักต่อการปฏิรูปการเรียนรู้มากขึ้น

**2.2 ผลจากการสร้างความตระหนัก** จากหลากหลายวิธีการที่โรงเรียนได้พยายามจัดให้แก่คณะครูส่งผลให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงานเป็นเรียนรู้ร่วมกันและทำงานเป็นทีมเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีเจตคติที่ดีและพร้อมจะร่วมเรียนรู้ ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับโรงเรียน และผลจากการสร้างความตระหนักแก่คณะครูมีผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลายประการกล่าวคือ ครูได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนมีความ

กระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ตลอดจนผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีทักษะในการทำงานกลุ่มและมีทักษะในการคิดซึ่งนับเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้

**2.3 ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงานที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ** สืบเนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหารความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน ตลอดจนการสนับสนุนจากต้นสังกัดช่วยให้คณะครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีการทำงานเป็นระบบมากขึ้น รู้จักวางแผนการทำงาน ร่วมเรียนรู้ด้วยกันและทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น และจากปัจจัยดังกล่าวก่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้และทักษะการทำงานตลอดจนทักษะในการคิดแก้ปัญหาและในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นกว่าเดิม

**2.4 กลไกบริหารที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** ผู้บริหารได้ใช้กลไกบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจในการทำงาน มีการเรียนรู้แบบเป็นทีม เสริมด้วยการสนับสนุนในด้านเอกสาร การศึกษาดูงาน ฝึกอบรม นิเทศ กำกับ ติดตามและสร้างขวัญกำลังใจ จึงส่งผลให้ครู นักเรียน และบุคลากรอื่น ๆ เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

### 3. ความคาดหวังของโรงเรียนในการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้

โรงเรียนคาดหวังว่าจะสามารถขยายเครือข่ายฯ ได้ แต่โรงเรียนจะต้องพัฒนาต่ออีกสักกระยะหนึ่งแล้วจึงจะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานและวิธีการปฏิรูปโรงเรียนให้แก่โรงเรียนที่สนใจภายในกลุ่มเดียวกัน และปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนขยายเครือข่ายการปฏิรูปโรงเรียนได้สำเร็จ ได้แก่ ความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียนและภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จะช่วยให้เกิดเครือข่ายแก่โรงเรียนอื่น ๆ ในอนาคต

### 4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

สำหรับการดำเนินงานในโครงการฯ นี้ โรงเรียนพบกับปัญหาอุปสรรคหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านภารกิจของครู ซึ่งมีมากเกินไปประกอบกับงบประมาณที่ยังไม่เพียงพอ หากได้มีการสนับสนุนในส่วนเหล่านี้ก็คาดว่าจะการดำเนินงานการปฏิรูปของโรงเรียนจะดีกว่านี้

## ผลการปฏิรูปโรงเรียนวัดใหญ่

### 1. จุดเด่นของโรงเรียน

จุดเด่นของโรงเรียนวัดใหญ่สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้

**1.1 ลักษณะเด่นด้านการจัดการเรียนรู้** โรงเรียนวัดใหญ่จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น สอนแบบบูรณาการ แบบระดมสมอง กระบวนการกลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการสอนแบบโครงงาน โดยเฉพาะการทำโครงงาน โรงเรียนวัดใหญ่มีชื่อเสียงในด้านนี้มาก เกือบทุกกลุ่มวิชาผู้เรียนจะได้เรียนรู้โดยผ่านการทำโครงงาน ทั้งในวิชาคณิตศาสตร์ เกษตร ภาษาไทย ฯลฯ ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้โครงงานต่าง ๆ ยังได้รับการยกย่องได้รับรางวัลระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศมาแล้ว เช่น โครงงานกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพงานเกษตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชื่อโครงงาน “เพลงประเภทไหนไก่ออกไข่มากกว่ากัน” โดยมีอาจารย์ณัฐกานต์ แก้วประเสริฐ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และโครงงานนี้ได้นำมาเสนอโดยคณะนักเรียนในงานประชุมสัมมนา “การเรียนรู้จากประสบการณ์ครูนักวิจัย” ณ ห้องประชุมเฉลิมพระบารมี สถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นที่ชื่นชมของบรรดาสมาชิกครูนักวิจัยที่เข้าร่วมประชุมกว่า 150 คน ถึงกับมีคำกล่าวว่า “เราได้นักวิจัยรุ่นเยาว์แล้ว”

**1.2 ลักษณะเด่นด้านการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน** ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปที่หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนด้วย

**1.3 ลักษณะเด่นด้านชุมชน** โรงเรียนวัดใหญ่มีความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชนซึ่งมีทั้ง 2 ด้าน คือโรงเรียนเข้าไปช่วยกิจกรรมของชุมชน เช่น ในวันสำคัญต่าง ๆ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การให้บริการด้านสถานที่หอประชุม สนามกีฬา เป็นต้น อีกด้านหนึ่งคือชุมชนเอื้อแก่โรงเรียน เช่น ผู้มีความรู้ในชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากร มาเป็นครูสอนในโรงเรียน ตัวอย่างเช่น ลูกหวันมาสร้างกรงไก่ให้กับเด็กนักเรียนเพื่อทดลองในโครงการเลี้ยงไก่ เป็นต้น ด้วยความมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันประกอบกับโรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้ผลเป็นที่พอใจของผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนจึงให้การยอมรับ และต่างก็ส่งบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนจนไม่สามารถรับได้ด้วยข้อจำกัดด้านอาคารสถานที่

### 2. ผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียน

สืบเนื่องจากโรงเรียนวัดใหญ่ได้เข้าโครงการโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของกรมต้นสังกัด ตั้งแต่ปี 2540 และโรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เข้าโครงการอื่น ๆ อีกมาก เช่น

โครงการรุ่งอรุณ เป็นต้น ดังนั้น ครูจึงเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติการเรียนรู้แล้ว ได้นำประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น มาพัฒนาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินโครงการปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการดำเนินงานของโรงเรียนจะมีคณะครูแกนนำ 14 คน ที่เป็นชุดบุกเบิกนำ คณะครูในโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการนี้ดำเนินไปด้วยดี โรงเรียนได้ การดำเนินการดังนี้

**2.1 การสร้างความตระหนักและผลการสร้างความตระหนัก** โรงเรียนดำเนินการหลากหลายวิธี เช่น การประชุมชี้แจง ปลุกจิตสำนึก สร้างภาพอนาคต ระดมสมองกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย โดยมีครูแกนนำเป็นผู้นำ นอกจากนั้นยังมีการศึกษารายบุคคล ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พื้นฐาน และคณะทำงาน การนิเทศภายในโดยผู้บริหารซึ่งทำอย่างต่อเนื่อง จึงช่วยให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติการเรียนรู้ พร้อมจะร่วมเรียนรู้ปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป และจากผลการสร้างความตระหนักนี้ยังช่วยให้ครูได้เปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้ เข้าใจเรื่องการปฏิบัติการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น รวมถึง การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้และวัฒนธรรมการทำงานอีกด้วย

ผลการสร้างความตระหนักส่งผลต่อผู้เรียนในหลายด้าน เช่น ภายหลังเมื่อครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียน การคิด การทำงานเพิ่มขึ้น ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความสุขในการเรียน

**2.2 ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ครูเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงาน** สืบเนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหาร เทคนิคและรูปแบบการบริหารที่เป็นแบบมีส่วนร่วม ช่วยให้ครูมีโอกาสได้คิดวางแผน เลือกรัดตัดสนใจและปฏิบัติงานตามแผน ทำงานเป็นระบบและทำงานเป็นทีมมากขึ้น นอกจากนี้ความร่วมมือของคณะครูและชุมชนก็มีส่วนช่วยให้คุณภาพของผู้เรียนเป็นไปในทิศทางที่น่าพึงพอใจ กล่าวคือ ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนดีขึ้น

**2.3 กลไกการบริหารที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** สำหรับโรงเรียน วัตถุประสงค์หลักการกระจายอำนาจในการทำงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสนับสนุนส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาจากเอกสาร การอบรม ศึกษาดูงาน ฯลฯ จึงช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

### 3. ความคาดหวังของโรงเรียนในการขยายเครือข่ายการปฏิบัติการเรียนรู้

โรงเรียนคาดหวังว่าจะสามารถขยายเครือข่ายได้เพราะมีแบบอย่างให้โรงเรียนอื่น ๆ ได้ดูเป็นตัวอย่าง เนื่องจากมีบุคลากรที่มีความสามารถและมีความพร้อมมากและปัจจัยสำคัญที่จะช่วย

ให้การขยายเครือข่ายสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียน ความพึงพอใจในการเรียนรู้ร่วมกันและภาวะผู้นำของผู้บริหาร

#### 4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนวัดไผ่ ได้แก่ การขาดบุคลากรเพราะครูไปช่วยราชการและเปลี่ยนเส้นทางชีวิต ภาระงานครูที่เหลืออยู่จึงมีมาก นอกจากนี้ความไม่พร้อมในด้านแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนก็เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานปฏิบัติการเรียนรู้ที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

## ผลการปฏิรูปโรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐ

### 1. จุดเด่นของโรงเรียน

จุดเด่นของโรงเรียนหนองงูเห่าศาสตร์ประเสริฐจำแนกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

**1.1 การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร** ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์มองเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการฯ เพราะต้องการเห็นโรงเรียนพัฒนาก้าวหน้าประกอบกับเล็งเห็นถึงความสนใจ ตั้งใจทำงานของคณะครู จึงทำให้ผู้บริหารสมัครเข้าโครงการโดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า “การเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ของ สกศ. นี้มีแต่ได้กับได้ ไม่มีเสีย จะได้แนวทางที่ชัดเจน ถือว่าเป็นของแท้เชื่อถือได้”

**1.2 รูปแบบการบริหารโรงเรียน** เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีครูปฏิบัติการ 8 คน ดังนั้นการบริหารจัดการเป็นไปอย่างพื่ออย่างน่อง เกือบทุกงานครูทุกคนมีส่วนร่วม ใช้วิธีทำงานแบบทำงานเป็นทีมในลักษณะ “ช่วยกันทำ” ตลอดเวลา ทำให้บรรยากาศทำงานเป็นไปอย่างกัลยาณมิตร ดังคำกล่าวของผู้บริหารที่ว่า “โรงเรียนผมมีผู้ช่วย 8 คน เราช่วยกันทำทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของเด็ก”

**1.3 ความร่วมมือและความตั้งใจของครู** คณะครูทั้ง 8 คน ต่างมีความตั้งใจและสนใจใฝ่เรียนรู้จนขวนขวายโดยมีครูแกนนำ 1 คน นำในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน เน้นการบูรณาการ การทำโครงการและการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รอบโรงเรียน ที่สำคัญคือครูได้จัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปและการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่แล้วโดยไม่รู้ตัว

**1.4 ความร่วมมือจากชุมชน** ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีดังคำกล่าวของผู้บริหารที่ว่า “เราต่างเป็นแรงกระตุ้น เป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและโรงเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน”

### 2. ผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียน

**2.1 การสร้างความตระหนักและผลการสร้างความตระหนัก** โรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้แก่คณะครูด้วยวิธีการให้ศึกษาเอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ชมวิดีโอทัศน์ เรียนรู้จากเพื่อนครู และการเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานจากโรงเรียนต่าง ๆ ตลอดจนใช้การนิเทศภายในโดยผู้บริหาร ส่งผลให้คณะครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ดีพร้อมจะร่วมปฏิรูปการเรียนรู้ และการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงานไปพร้อม ๆ กัน ในขณะเดียวกันผลจากการพัฒนาตนเองของคณะครู การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน ช่วยส่งผลต่อผู้เรียนในด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น สามารถทำงานเป็นทีม ทำงานกลุ่มได้ ตลอดจนได้เรียนรู้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

**2.2 ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้/การทำงาน** ได้แก่ ความร่วมมือของคณะครูและความร่วมมือจากชุมชนส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ ครูร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้กันมากขึ้นกว่าเดิม โดยมีครูแกนนำเป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังมีการทำงานเป็นทีมเพิ่มขึ้น ร่วมวางแผนทำงานอย่างเป็นระบบ และมีการบันทึกร่องรอยของการทำงานไว้ นอกจากนี้ปัจจัยดังกล่าวยังส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความคิดอ่านมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระยะต่อไปด้วย

**2.3 กลไกการบริหารที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** กลไกสำคัญของการบริหารได้แก่ การใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน การกระจายอำนาจในการทำงานให้แก่คณะครูได้มีโอกาสดูแลตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น ตลอดจนมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาทั้งด้วยวิธีการส่งเข้ารับการอบรม การจัดทำจัดหาเอกสารมาให้แก่คณะครู เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้อาศัยการนิเทศจากนักวิจัยช่วยเสริมในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ให้แก่คณะครูเป็นรายบุคคลอีกด้วย

### 3. ความคาดหวังของโรงเรียนในการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้

โรงเรียนคาดหวังว่าจะสามารถขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ แต่โรงเรียนควรมีผลงานที่ชัดเจนกว่านี้ โรงเรียนเครือข่ายจึงจะให้ความเชื่อถือยอมรับเกิดความศรัทธา ดังคำกล่าวของผู้บริหารและครูที่ว่า “ถ้าผลงานของเราไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เขาคงไม่เชื่อถือเรา”

### 4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการนี้ของโรงเรียนหนองงูเห่า ศาสตร์ประเสริฐ ก็คือ การขาดบุคลากร งบประมาณมีไม่เพียงพอ และผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้



## ผลการปฏิรูปโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก)

### 1. จุดเด่นของโรงเรียน

จุดเด่นของโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก) ได้แก่ การบูรณาการ ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยให้เรียนเป็นฐานสำหรับในระดับชั้นมัธยมศึกษา มีการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และที่น่าสนใจยิ่งก็คือโรงเรียนได้ทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนทำให้มีผลงานวิจัยในชั้นเรียนมากมายทุกกลุ่มวิชา และทุกระดับชั้น โรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชย และได้รับการเชิญให้ไปจัดนิทรรศการด้านการปฏิรูปการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนอยู่เนื่อง ๆ ดังเช่น เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู สถาบันราชภัฏพระนครได้เชิญให้ทางโรงเรียนไปจัดนิทรรศการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน และการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้เข้าประชุมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนต่าง ๆ ได้มาศึกษาดูงานที่โรงเรียนตลอดเวลา สำหรับในด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น โรงเรียนได้ให้ความสำคัญและมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน

### 2. ผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียน

**2.1 การสร้างความตระหนักและผลการสร้างความตระหนัก** โรงเรียนใช้วิธีการสร้างความตระหนักให้แก่ครูหลายวิธี โดยการส่งครูไปเข้าอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ศึกษาเอกสารเพิ่มเติมด้วยตนเอง เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน/คณะทำงาน เช่น ในตอนพักกลางวันจะใช้เวลาพูดคุยกันทำงานร่วมกันแล้วมาพบกันเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูต่างโรงเรียน และจากการตอบคำถามของครูและศึกษานิเทศก์ที่มาศึกษาดูงาน ผลจากการสร้างความตระหนักช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิรูป ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้โดยเรียนรู้เป็นทีม และทำงานเป็นทีมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อผู้เรียนโดยด้านผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้เรียนรู้ร่วมกันมากยิ่งขึ้น มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีความกระตือรือร้น ตลอดจนมีโอกาสได้เรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น การใช้สวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้

**2.2 ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้/การทำงาน** ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลเนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งชุมชนและคณะครู การสนับสนุนจากต้นสังกัด ความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนความร่วมมือของคณะครูและชุมชน ต่างช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนทั้งวัฒนธรรมการเรียนรู้และวัฒนธรรมการทำงาน กล่าวคือช่วยให้ครูทำงานเป็น

ทีมมากขึ้น มีการทำงานเป็นระบบ มีการแก้ปัญหาาร่วมกันและร่วมเรียนรู้ด้วยกัน นอกจากนี้ปัจจัยดังกล่าวยังส่งผลต่อผู้เรียน โดยช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และการทำงาน คิดแก้ปัญหาได้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

**2.3 กลไกการบริหารที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** ได้แก่ กลไกที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งมีหลายวิธี ดังเช่น การใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจในการทำงานของผู้บริหารที่มอบให้ครูแกนนำนำครูในโรงเรียน การสร้างกลไกการเรียนรู้แบบเป็นทีมยังผลให้ครูนักเรียนและกรรมการศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

### 3. ความคาดหวังของโรงเรียนในการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้

โรงเรียนคาดหวังว่าจะสามารถขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ เพราะโรงเรียนได้รับการยอมรับจากโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในการบริหารและการทำงานของคณะครู และหากจะขยายเครือข่ายจะเริ่มจากการสร้างความตระหนัก เผยแพร่ประสบการณ์ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ แนะนำ นิเทศ และสนับสนุนช่วยเหลือ โดยคณะครูให้ความเห็นว่าการขยายเครือข่ายจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียนตลอดจนพฤติกรรม ความพึงพอใจในการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร

### 4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการฯ ของโรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน ก็คือภาระงานมาก ขาดแคลนบุคลากร มีงบประมาณน้อย อาคารสถานที่ขาดความพร้อมและแหล่งค้นคว้าเรียนรู้ยังมีไม่พอเพียง

## ผลการปฏิรูปโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน)

### 1. จุดเด่นของโรงเรียน

จุดเด่นของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน) ได้แก่ ความร่วมมือของชุมชนที่มีให้กับโรงเรียน ชุมชนให้ความไว้วางใจโรงเรียน เอื้อเพื่อและให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน เป็นอย่างดี ทั้งในด้านให้ผู้เรียนเข้าไปเรียนในโรงงานตามโครงการโรงเรียนโรงงาน หรือให้ไปเรียนที่บ้านของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นตามโครงการอนุรักษ์อาชีพท้องถิ่นเรื่อง การทำเส้ปัดยุง นอกจากนี้ผู้ปกครองต่างก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับโรงเรียน ฝ่ายโรงเรียนเองก็เอื้อต่อชุมชนในกรณีที่เข้าไปช่วยเหลือชุมชน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและโรงเรียนต่อไปด้วย

นอกจากจากจุดเด่นในเรื่องชุมชนแล้วจุดเด่นอีกประการหนึ่งของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน) ก็คือ การร่วมมือในการทำงานเป็นทีมของครูแกนนำ ทีมทำงานที่ผนึกกำลังกันผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับขั้นโดยไม่ย่อท้อ ภายใต้การสนับสนุนของผู้บริหาร ผู้มีวิสัยทัศน์ และบริหารงานโดยการกระจายอำนาจ โดยการผลักดันให้ผู้ปฏิบัติได้คิดตัดสินใจ และปฏิบัติตามแนวทางที่เหมาะสมด้วยตนเอง เพราะผู้บริหารเชื่อว่าการให้ครูได้คิดตัดสินใจ ปฏิบัติพัฒนางานด้วยตนเองจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

### 2. ผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียน

**2.1 การสร้างความตระหนักและผลการสร้างความตระหนัก** โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน) สร้างความตระหนักให้แก่คณะ โดยผู้บริหารให้นโยบายและแนวทางแก่ผู้ช่วยผู้บริหารแล้ว นำโดยผู้ช่วยผู้บริหาร คือ อาจารย์ศรีบังอร เปลี้นทรงดี และคณะแกนนำของโรงเรียน ได้ใช้กิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมทั้งคุยกกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย ให้ศึกษาจากเอกสาร 21 เล่ม ทำซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และร้อยใจให้เป็นหนึ่งเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีวิธีการอื่นอีก เช่น การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนครู ซึ่งโรงเรียนจะจัดให้มีกิจกรรมในช่วงวันหยุดให้เรียนรู้กันในกลุ่ม รวมทั้งจากการนิเทศโดยผู้บริหาร ส่งผลให้คณะครูเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิรูป รวมทั้งปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน ยังผลให้เกิดแก่ผู้เรียนคือผู้เรียนได้ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น มีความรับผิดชอบ มีวินัยและสามารถทำงานเป็นทีมได้ดี

**2.2 ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้การทำงาน** ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร รูปแบบการบริหารงานที่บริหารงานอย่างมีส่วนร่วม ความร่วมมือของคณะครู และความร่วมมือจากชุมชนส่งผลให้ครูทำงานเป็นทีมมากขึ้น มีการทำงานเป็นระบบ เรียนรู้ร่วมกันในหมู่ครูมากขึ้นและทำงานด้วยใจสมัคร ผลจากการเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยให้ส่งผลต่อคุณภาพ

ผู้เรียนในด้านการมีทักษะในการเรียนรู้และการทำงานมากขึ้น ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป มีความรับผิดชอบมากขึ้น จึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น

**2.3 กลไกการบริหารที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้กลไกการบริหารในการเรียนรู้แบบเป็นทีมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และกระจายอำนาจสู่ผู้ปฏิบัติ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น จัดหาเอกสารไว้ให้ศึกษาด้วยตนเอง , การจัดอบรม และการนิเทศ กำกับติดตาม สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติ จึงช่วยให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

### **3. ความคาดหวังของโรงเรียนในการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้**

โรงเรียนคาดหวังว่าสามารถเป็นแกนนำในการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ และเห็นว่าการขยายเครือข่ายจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ ความรับผิดชอบของบุคลากรในโรงเรียน ความพึงพอใจในการร่วมเรียนรู้ด้วยกัน ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการยอมรับจากโรงเรียนอื่น ๆ

### **4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน**

ปัญหาและอุปสรรคของโรงเรียนในการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การขาดความร่วมมือของครูบางกลุ่ม การขาดความรู้ความเข้าใจและการไม่ตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเองของครู

## ผลการปฏิรูปโรงเรียนวัดช่องลม

### 1. จุดเด่นของโรงเรียน

จุดเด่นของโรงเรียนวัดช่องลม ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการบริหารอย่างมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจสู่ผู้ปฏิบัติในแต่ละชั้นเรียนให้มีโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ โดยฝ่ายบริหาร กำหนดนโยบายหลัก ๆ ฝ่ายปฏิบัติมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติให้ไปสู่เป้าหมายตาม นโยบายที่โรงเรียนกำหนด การบริหารเน้นการพัฒนาตัวครู พัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่บุคลากร จุดเด่นอีกประการหนึ่งได้แก่ โรงเรียนมีศักยภาพพร้อมในการสร้างเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีโรงเรียนอื่นๆ อีก 5 โรงเรียนมาร่วมเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน

### 2. ผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียน

**2.1 การสร้างความตระหนักและผลการสร้างความตระหนัก** โรงเรียนใช้วิธีให้บุคลากร ศึกษาเอกสารเพิ่มเติมด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ใช้การนิเทศภายในโดยผู้บริหารและจากการเรียนรู้ จากกลุ่มเพื่อนครู/คณะทำงาน ผลจากการสร้างความตระหนักช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง ปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพมากยิ่งขึ้น และมีเจตคติที่ดีพร้อมจะร่วมปฏิรูปการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน วัฒนธรรมการเรียนรู้ กล่าวคือ ทำงาน เป็นระบบมากยิ่งขึ้น มีร่องรอยการทำงาน การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ตลอดจน ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

**2.2 ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้/การทำงาน** ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือของคณะครู และรูปแบบการบริหารของผู้บริหารช่วยให้ครู เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงาน ซึ่งมีผลต่อคุณภาพผู้เรียนในด้านพฤติกรรมกรเรียนรู้ ทักษะ การเรียนรู้ การทำงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีระเบียบวินัยมากขึ้น

**2.3 กลไกการบริหารที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** ได้แก่ การ บริหารของผู้บริหารที่ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจในการทำงาน และการ สนับสนุนส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดประชุม อบรม จัดหาเอกสารให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนิเทศ กำกับ ติดตามจากผู้บริหารอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

### 3. ความคาดหวังของโรงเรียนในการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้

โรงเรียนคาดหวังว่าสามารถขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ เพราะได้ดำเนินการอยู่แล้ว และจะขยายเครือข่ายต่อไป โดยเห็นว่าปัจจัยที่จะช่วยให้การขยายเครือข่ายประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยกัน ความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียนและภาวะผู้นำ

ของผู้บริหารซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการนำการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จ

#### 4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานฯ

เนื่องจากโรงเรียนวัดช่องลมเป็นโรงเรียนแกนนำในด้านต่าง ๆ หลายด้านและผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ประสบการณ์และศักยภาพในเชิงการบริหารจัดการสูง จึงไม่ปรากฏปัญหาในเชิงการบริหารแต่จะมีปัญหาเชิงปฏิบัติงานโดยทั่วไปกล่าวคือ การที่ครูมีภาระงานมากเกินไปอาจทำให้การดำเนินการปฏิรูปไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรจะเป็น

โดยภาพรวมโรงเรียนวัดช่องลมได้พัฒนาในด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพ การวิจัยในชั้นเรียนและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอยู่แล้วตามต้นสังกัด และโรงเรียนได้รับการศรัทธายอมรับจากโรงเรียนในกลุ่ม เป็นโรงเรียนผู้นำที่มีระบบงานบริหารค่อนข้างเป็นระบบชัดเจน มีการทำงานเป็นระบบ มีการวางแผน ปฏิบัติ ประเมินและปรับปรุงพัฒนาครบตามวงจรคุณภาพ P D C A จึงเชื่อว่าโรงเรียนนี้จะเป็นโรงเรียนต้นแบบหรือโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## ประวัตินักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ ดร.พิชิต ฤทธิจรูญ

### การศึกษา

- กศ.บ. (คณิตศาสตร์)
- กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา)
- กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

### ประสบการณ์การทำงาน

- อาจารย์สอนวิชาคณิตศาสตร์และฝ่ายปกครอง โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ
- ศึกษานิเทศก์ ฝ่ายวิจัย ฝ่ายพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรม  
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

### ประสบการณ์การเป็นวิทยากร

- วิทยากรอบรมหลักสูตรเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของกรมสามัญศึกษา
- วิทยากรอบรมและที่ปรึกษาการพัฒนาผลงานทางวิชาการสำหรับอาจารย์  
ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศ
- วิทยากรบรรยายเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยทางสังคมศาสตร์ การประเมินในสถานศึกษา การประเมินโครงการ การประเมินผลการเรียน การประเมินแผนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษา ธรรมเนียมโรงเรียน การวางแผนในโรงเรียน

### ผลงานทางวิชาการ

- การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ : ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน
- ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์
- เทคนิคการประเมินโครงการสำหรับสถานศึกษา

- การประเมินแผนการสอน
- หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา
- การวางแผนการประเมินนโยบาย แผนงานและโครงการ (หน่วยที่ 6) ในชุดวิชาการประเมินนโยบาย แผนงานและโครงการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน (เขียนร่วมกับผู้อื่น)
- ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่อง การประเมินโครงการสำหรับหัวหน้าหมวดวิชา (เขียนร่วมกับผู้อื่น)

## ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร



## ประวัตินักวิจัยที่ปรึกษาโครงการ ดร.ศุภวรรณ เล็กვიไล

### การศึกษา

- การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว. บางเขน)
- ศิลปศาสตร (ศึกษาศาสตร์-การสอน) (ศศ.ม.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศึกษาศาสตร์ดุริยางค์บัณฑิต (ค.ด.) สาขาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ประสบการณ์การทำงาน

- อาจารย์สอนโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
- ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
- ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

### ประสบการณ์การเป็นวิทยากร

- เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา
- เรื่อง ISO 9000 กับการประกันคุณภาพการศึกษา
- เรื่อง การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- เรื่อง การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด
- เรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน

### ผลงานทางวิชาการ

- การเรียนแบบร่วมมือ
- การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน
- การจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ
- แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ. การศึกษา 2542 (เขียนร่วมกับผู้อื่น)
- การบริหารระบบคุณภาพ ISO 9000 สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา (เขียนร่วมกับผู้อื่น)
- การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) (เขียนร่วมกับผู้อื่น)

### ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร